

Bokprovning® på Svenska barnboksinstitutet: En dokumentation

Årgång 2015:
15 mars–21 april 2016

© Svenska barnboksinstitutet (Sbi)
Odengatan 61, 113 22 STOCKHOLM
tel 08-54 54 20 50
e-post: info@sbi.kb.se
www.sbi.kb.se

Får citeras om källan anges.

Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat av Svenska barnboksinstitutet.
ISSN 1652-5566

Svenska barnboksinstitutets översikt – inget kvalitetsurval

Ambitionen med Svenska barnboksinstitutets Bokprovning är inte att ge en definitiv bild av utgivningen, inte heller att ge definitiva svar på alla de intressanta frågeställningar som en mycket omfattande läsning ger vid handen. Inte heller har, förutom vad gäller de statistiska uppgifterna, kartläggningen vetenskapliga anspråk. Förhoppningsvis kan kommande forskningsprojekt undersöka och definiera avgörande förändringar inom barn- och ungdomsboksutgivningen på flera olika områden med stöd av Svenska barnboksinstitutets Bokprovning. De böcker som omtalas i översikten är inte mer kvalitativa eller mer konstnärliga än böcker som inte omnämns. Översikten utgör därför inget kvalitetsurval. Samtliga uppgifter gällande omnämnda böcker, inklusive förlag och eventuell översättare i detta dokument, finns i den avslutande litteraturförteckningen.

Svenska barnboksinstitutets utställning visar hela utgivningen

Hela den samlade utgivningen av barn- och ungdomsböcker i Sverige utgivna 2015 exponeras i Svenska barnboksinstitutets bibliotek från den 15 mars till och med den 21 april 2016. Böckerna är i stort grupperade efter hur denna dokumentation är disponerad. Utställningen ger den intresserade en unik möjlighet att även se böcker som säljs på varuhus och via andra försäljningskanaler än bokhandlare och som sällan finns på biblioteken.

Begreppsförklaring

Sbi använder nio huvudkategorier för att dela in den barnlitterära utgivningen. De är:

- Bilderböcker
- Kapitelböcker
- Mellanåldersböcker
- Ungdomsböcker
- Faktaböcker
- Poesi
- Samlingar
- Sångböcker
- Dramatik

Huvudkategorierna är en blandning av genre-, form- och åldersindelning enligt följande:

Bilderböcker vänder sig oftast till barn upp till sex år. Minst hälften av en bilderbok utgörs av bilder, som är jämnt fördelade. Vissa bilderböcker är emellertid åldersöverskridande.

Kapitelböcker utgör litteratur för åldern sex till nio år och är oftast rikt illustrerade textböcker.

Mellanåldersböcker vänder sig till barn och ungdomar mellan ungefär nio och tolv år.

Ungdomsböckernas målgrupp börjar vid cirka tolv år och fortsätter upp till vuxenromanerna. Gränsen mellan ungdomsroman och vuxenroman blir allt svårare att dra. För att hitta de ungdomsböcker som vänder sig till de äldre ungdomarna har en underkategori införts, Unga vuxna.

Innehåll

Bokprovning årgång 2015.....	5
2015 års tydligaste trend: våld.....	5
Elakhet	7
Dystopier och dystopisk fantasy.....	8
Sociala skillnader.....	9
Krig och flykt	10
Andra kulturer och språk än de västerländska	11
Det stora och det lilla – rymden och småkryp	12
Vatten överallt.....	13
Sexualiteter.....	13
Frånvarande föräldrar	15
Tvillingar	16
Egenutgivning och publiceringstjänster	17
Barn och ungdomar skriver.....	18
Genomgång genre för genre.....	18
Bilderböcker	18
Kapitelböcker	20
Mellanåldersböcker.....	21
Ungdomsböcker.....	22
Faktaböcker	23
Tecknade serier	25
Samlingar.....	26
Poesi, sångböcker och dramatik	26
Återutgivning.....	27
E-böcker och annan digital utgivning.....	28
Litteraturlista	29
Statistikbilaga	35
Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2015	36
Tabell 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker.....	36
Diagram 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker	36
Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2015	37
Tabell 2. Totala utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker.....	37
Tabell 3. Totala utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker.....	37
Diagram 2. Fördelning svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2015	38

Diagram 3. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2001–2015.....	38
Diagram 4. Total utgivning i de största kategorierna 2015.....	39
Förstaupplagor	40
Tabell 4. Svenska barn- och ungdomsböcker.....	40
Tabell 5. Översatta barn- och ungdomsböcker.....	40
Diagram 5. Svenska och översatta förstaupplagor i de största kategorierna.....	41
Diagram 6. Totala utgivningen uppdelat på förstaupplagor och återutgivning.....	41
Översättningar av barn- och ungdomsböcker 2015	42
Tabell 6. Språk varifrån översättningarna hämtats i förstaupplagor	42
Diagram 7. Språk varifrån översättningar hämtats 2015.....	42
Återutgivning av barn- och ungdomsböcker 2015	43
Tabell 7. Svensk återutgivning 2014–2015.....	43
Tabell 8. Översatt återutgivning 2014–2015.....	43
Diagram 8. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2015.....	43
Upphovspersoner i förstaupplagor 2015	44
Tabell 9. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 2015.....	44
Tabell 10. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 2015.....	44
Huvudpersoner i förstaupplagor 2015	45
Tabell 11. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 2015.....	45
Tabell 12. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 2015.....	45
Utgivningen fördelad på förlag/utgivare	46
Diagram 9. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2015.....	46
Ämnesord	47
Program och föreläsningar	48
Om Bokprovning 2016	49
Föreläsare.....	49
Utställning.....	49
Bokprovning på turné.....	49
Filmning.....	50
Vad är Bokprovningen?.....	50
Tack.....	50
Kontakt.....	50

Bokprovning årgång 2015

År 2015 gavs det ut totalt 2 089 barn- och ungdomsböcker i Sverige, vilket är en ökning med hela 229 titlar (12 procent) i jämförelse med 2014. Utgivningen ökade för sjätte året i rad och återigen får vi skriva att den är rekordstor! Ökningen syns mest bland faktaböckerna, kapitelböckerna, mellanåldersböckerna och de tecknade serierna. Både svenskt och översatt ökar, men den största ökningen ser vi i det översatta. Fortfarande är dock de svenska originalen i majoritet med 56 procent av utgivningen. Bilderböckerna är liksom tidigare den enskilt största kategorin och står för 33 procent av den totala utgivningen.

Vid förra Bokprovningen såg vi en ökning av bildbaserade verk medan textbaserade minskade. Intresset för det bildbaserade är fortsatt högt 2015. Bland kapitelböckerna ser vi framför allt en ökning av illustrerade lättlästa böcker och börja läsa-böcker. Även i mellanåldersböckerna får bildberättandet en alltmer framträdande roll. De så kallade bildromanerna, rikt illustrerade böcker där illustrationerna har betydelse för förståelsen eller upplevelsen av handlingen, blir i denna kategori fler och fler. Under 2015 mer än fördubblades denna utgivning. Faktaböckerna, som också i hög grad är bildbaserade, ökade också kraftigt.

Sett ur ett längre perspektiv är ökningen av utgivningen under 2000-talet historisk. Den har ökat med hela 78 procent sedan sekelskiftet. Det är främst resultatet av att det har tillkommit många nya, mindre förlag under denna period och att egenutgivningen och utgivningen via publiceringstjänster har ökat avsevärt. Dessa faktorer beror i sin tur i hög grad på enklare och billigare teknik. Vi kan konstatera att förlag och utgivare som ger ut färre än 6 titlar per år nu står för 20 procent av utgivningen. För tio år sedan var det endast 12 procent av utgivningen som kom från så små utgivare.

Den stora ökningen i antalet utgivna titlar mellan 2014 och 2015 kan också vara kopplad till den ökade försäljning av barn- och ungdomsböcker som Svenska Förläggareföreningen har sett de senaste två åren. Både den ökade utgivningen och försäljningen kan i sin tur vara ett svar på PISA-undersökningar och andra larmrapporter om barns minskade läsning.

När det gäller innehållet i böckerna är 2015 på flera sätt ett dystert år. Den tydligaste trenden är våldet, som är påfallande närvarande i ungdomsböckerna men även i viss mån i böcker för yngre barn. Elakheter och ondska är andra besläktade teman. Dystopin, som hänger samman med både våld och ondska och ofta utspelas i auktoritära och förtryckande samhällen, är fortsatt en stark genre. Död, mord och självmord är också starkt närvarande och särskilt vanliga teman i ungdomsböckerna. Vi kan också notera ett ökat intresse för sociala skillnader och klyftor i samhället. Med läget i omvärlden finns också ett ökat behov av att behandla krig och flykt i barn- och ungdomsböckerna.

Andra teman som årets Bokprovning fördjupar sig i är bland annat spänningen mellan skildringar av det stora och det lilla i barnets värld, skiftningar i normer kring hur sexualiteter skildras samt vatten, tvillingar och frånvarande föräldrar. Förutom detta går vi igenom utgivningen kategori för kategori. I statistikdelen finns materialet presenterat i siffror.

2015 års tydligaste trend: våld

Våld, och framför allt grovt sådant, ser vi ovanligt mycket av i 2015 års böcker. Det gäller framför allt ungdomsböckerna, men förekommer även i kapitel- och mellanåldersböcker. Dock är det ovanligt i böcker för de allra yngsta och fyller då oftast en annan funktion än i ungdomsböckerna.

I Anna-Clara Tidholm och Joanna Hellgrens kapitelbok *Min brorsa heter Noa* skildras ett politiskt våld när en antinazistisk demonstration urartar då nazisterna går till angrepp. Scenen blir inte enbart politisk, eftersom huvudpersonen Sagas storebror, som har blivit nazist, deltar i våldet. I Petter Lidbecks mellanåldersbok *Men finns ändå* kan elvaåriga Bianca, hennes mamma och mormor göra sig osynliga. De blir förda till Pentagon i Washington eftersom USA vill åt deras krafter. En agent, Wolf Strong, visar sig vara mormoderns bror, men släktbanden väger lätt.

Han är beredd att döda sin syster om hon bråkar och beordrar bland annat en vakt att slå baksidan av sin k-pist i huvudet på henne så att hon tuppar av.

Våld i kapitel- och mellanålderböckerna förekommer annars mest i skildringar av mobbning. Ett exempel är Märten Sandéns mellanålderbok *Sju förtrollade kvällar*. Mobbaren är här en elak pojke, som skildras stereotyp som överviktig och korkad. Hans primära offer är Antoni, en ensam pojke utan några direkta vänner, som han bland annat misshandlar i skolans gymnastikdusch.

Våldet är dock som mest närvarande i ungdomsböckerna, där återkommande teman är vad våldet gör med oss och när och om våld är befogat. Det finns i såväl realistiska skildringar som i fantastiken. I Jessica Schiefauers *När hundarna kommer* chockas en liten svensk småstad när en kille misshandlas till döds. I Sally Greens *Half Bad: det mörka ödet* behöver den unga huvudpersonen slåss för sitt liv samtidigt som han också brottas med frågan om han är förutbestämd till att bli lika ond som sin far. En central fråga är hur långt man kan gå för att försvara sig innan man förvandlas till det onda som man försvarar sig mot. Tematiken återkommer i James Freys *Endgame: spelet* där Sarah, en av huvudpersonerna, inser att hon behöver döda ett barn för att rädda världen. I denna och många andra böcker finns en närvarande diskussion om hur lätt det är att själv bli ett monster, även om man använder våld i självförsvar.

Det omöjliga i att förstå våldets natur och det svåra i att undvika våld finns det många exempel på. Här kan Siri Pettersens *Röta* nämnas, där den unga Hirka försöker hitta andra vägar att gå för att rädda sin far, sin älskade och sitt land, men våldet hinner till slut ändå i kapp henne. Ett exempel på en realistisk skildring är Georg Zykas *På andra sidan*, där våldet går från att vara sådant de visar på nyheterna på tv, till att bli påtagligt närvarande då den unge killen Ali misshandlas till döds.

När och om det är rätt att hämnas diskuteras också i flera titlar, från Marie Lus *Den unga eliten*, där hjältinnan till slut dödar sin far som plågat henne i årtal, till Antonia Michaelis *Nashville eller varglegen*, där medicinstuderanden Svenja plötsligt får ansvar för ett hemlöst barn, vilket leder till att hon till slut också känner sig tvingad att hämnas hans död. Om det i Lus och Michaelis romaner finns ett slags acceptans för att hämnas, problematiseras diskussionen i Sally Simukkas *Svart som ebenholts*, där Lumikki brottas med sina hämndtankar och inser att gränsen mellan offer och förövare lätt kan suddas ut om hon går för långt.

Märkbart är också hur berättartekniken förändrats i ungdomslitteraturen. Våldsskildringarna har blivit mer detaljerade och samtidigt som det finns flera exempel på skräcklitteratur – som Niklas Krogs *Nattbuss 198*, där en varulv dyker upp utanför Stockholm, eller Rick Yanceys *Monstrumologen*, där ett viktorianskt London hotas av monster – har skräck och skräcklitteraturens detaljerade sätt att beskriva våld också hittat in i ungdomslitteraturens andra genrer. I Freys *Endgame: spelet*, där världen hotas av ett intrikat spel iscensatt av rymdvarer, är slagsmålsscenerna legio och minutiöst beskrivna. I fantasyromaner som Sally Greens *Half Bad: det mörka ödet* finns det flera exempel på utdragna scener där huvudpersonen torteras.

En scen i Marta Söderbergs *Athena* där kattungar dödas kan nämnas som exempel på hur också djur plågas i årets ungdomsboksskörd. Djurplågeri förekommer även i verk för yngre barn, till exempel i Frida Nilssons *Ishavspirater*. Här tar huvudpersonen Siri avstånd även från dem som hon uppfattar som vänner när hon upptäcker att de dödar eller plågar djur för att säkra sin egen överlevnad och rikedom. Antagonisten, piraten Vithuvud, hör också till dem som plågar inte bara människor utan också sin egen hund. Även i Jessica Schiefauers *När hundarna kommer* plågas två hundar av sin ägare, den namnlösa nazistledaren, respektive hans gäng. Händelserna återges utifrån en ung mans, Antons, perspektiv. Anton får motstridiga känslor när han bevittnar händelserna eftersom han älskar hundar men samtidigt håller på att upptas i nazistgänget.

Det finns naturligtvis en rad olika förklaringar till utvecklingen mot allt grövre våldsskildringar i ungdomsböckerna. En kan vara att gränsen mellan ungdoms- och vuxenlitteraturen blivit allt mer flytande. En annan kan vara en påverkan från dagens populärkultur där explicita våldsscener

blivit allt vanligare. Men det kan också handla om att vår omvärld blir mer våldsam, att våldet nu kommer närmare in på oss och att det skapar en oro, som då behöver bearbetas i litteraturen.

Elakhet

Elakhet är inget nytt tema i barn- och ungdomslitteraturen; det förekommer till exempel flitigt i verk som handlar om mobbning. Men under 2015 har det kommit ovanligt många böcker som tematiserar elakhet på en rad olika sätt som vi inte är så vana vid att se. Vanligen är det så att läsaren förväntas ta avstånd från den som är elak, men 2015 har det kommit en rad böcker där det blir svårt, eftersom det antingen är huvudpersonen som är elak, eller de som borde vara snälla som ger tillbaka på ett ur moralisk synvinkel tvivelaktigt sätt.

Det finns flera exempel på huvudpersoner som blir mobbade, men som sedan själva använder liknande strategier för att lösa problem. Läsaren hamnar här i en position där man måste bortse från de moraliska betänkligheter som finns för att kunna fortsätta sympatisera med gestalterna, som sist och slutligen oftast är beskrivna som älskvärda. Kapitelboken *Jesus och jag* av Petter Lidbeck är ett exempel på detta. Huvudpersonen Farrah blir mobbad av andra flickor i klassen och det sista som sker i boken är att Farrah ger dem stryk med en gigantisk gummisnodd som hon har satt samman av en massa gummiband. Hon uttrycker ingen ånger utan händelsen blir en form av markering att Farrah inte längre tänker acceptera att bli behandlad illa. Det är en ovanlig upplösning eftersom våld vanligen inte premieras i litteratur för denna ålderskategori.

Osympatiska huvudpersoner är det vanligen tunnsätt med, men vi ser om inte helt igenom elaka personer så i alla fall en del tydliga tendenser till att författare bejakar också barns och ungas elaka sidor i en rad böcker. I Alex Haridis ungdomsbok *Huset mitt emot* dras till exempel Joel in i ett mysterium med ett självmord som skedde i grannhuset för länge sedan. I takt med att detta förändrar honom blir han mer och mer elak mot både sin syster och sin mamma. Efter hand förstår vi också att han även har egoistiska drag, när hans bästa vän konfronterar Joel med hur han har behandlat honom genom åren.

Elakhet brukar inte premieras i böckerna för de allra minsta, men i år ser vi flera exempel även på det. I Per Gustavssons bilderbok *Prinsessan och den fasansfulla björnen* härjar en björn runt i skogen och driver alla djuren på flykt. Prinsessan vänder deras rädsla till mod när de kollektivt samlar sig och jagar ut björnen ur skogen. I Erik Magntorn och Staffan Gnosspelius bilderbok *Halvdan Hårde* möter vi Halvdan som är en elak viking som ska bestämma över de andra. När vikingarna ska ut på resa lämnar de honom på en ö när han har somnat. Han blir så arg att han förvandlas till en sten. När de andra kommer hem firar de att de har blivit av med honom.

Dessa böcker förmedlar synen att det är OK att frysa ut eller vara elak tillbaka mot den som är elak, vilket är relativt ovanligt i böcker för små barn. Om elakhet problematiseras i denna typ av litteratur brukar de bakomliggande orsakerna diskuteras och vanligen omvänds den som är elak, men så sker inte här. Kanske är det så att det har uppstått ett behov att ta upp maktmissbruk utan försonande drag också i böcker för små barn. Om Per Gustavssons bok sätts in i sitt sammanhang – han skapade boken efter att ha fått brev från en förskola med många barn från Somalia, som ville att Prinsessan skulle åka dit och trolla bort ”Krigsgubbarna” – framstår kanske också valet av att utelämnat de försonande dragen i en annan dager.

Vuxna som är elaka mot barn är också det ovanligt i barn- och ungdomslitteraturen, men temat kan accepteras i vissa typer av berättelser, framför allt om sammanhanget är historiskt eller uppenbart realistiskt, som i fantastiska berättelser som utspelas i andra världar där ont står mot gott. Även i humoristiska berättelser i stil med Roald Dahls kan elakhet mot barn accepteras som en genrekonvention och ett inslag som finns där för att göra huvudpersonen starkare.

I samtida berättelser som har en icke-humoristisk grund att stå på är det annorlunda, men även här finns exempel på berättelser där vuxna är elaka mot barn. I Alice Kassius Eggers *Flickan med silverskorna* har huvudpersonen Mika skilda föräldrar. Hans pappa bor ihop med en kompis, Alex, som är elak och våldsam mot Mika. Orsaken är att han upplever en konkurrens mellan dem om en tjej. Då Mika är ett barn, tjejen i sena tonåren och Alex vuxen, blir hans agerande desto

mer obehagligt. I Sally Gardners *En planet i mitt huvud* finns en uppsjö av elaka personer. En lärare sparkar till exempel ihjäl en elev. Som detta och många andra av exemplen här visar ligger våldet nära till hands och kan därför ses som ett besläktat tema. Även gränsen till ondska är svår att dra.

Vad beror det på att vi ser så mycket elakhet i böckerna? Kanske börjar även barn- och ungdomsboksförfattarna bli färgade av ett samhällsklimat där elakheten har blivit en del av vardagen med nättroll, mobbning på sociala medier, utröstningar i reality-tv och andra program där programledarens elakhet är en del av konceptet, som kocken Gordon Ramsay. Eller är det så att vi, liksom i de gamla folksagorna, behöver få världen tydligare målad för oss i svart eller vitt för att utveckla våra empatiska förmågor? Det återstår att se om läsarna uppfattar elakheten som ett beteende att ta efter, eller något att ta spjörn mot.

I 2015 års utgivning finns också en och annan bok som tar en mer humoristisk vändning på temat. I Melissa de la Cruz mellanåldersbok *De förlorades ö* har alla skurkar från Disneyfilmerna förpassats till en ö. Där befinner sig nu Cruela De Vil, Malificent, Jafar och alla de andra, medan deras barn går i skola för att lära sig av sina föräldrars misstag. Det vill säga de ska bli elaka och onda på riktigt, och klara av att vara skurkar utan att åka fast eller bli besegrade.

Dystopier och dystopisk fantasy

Dystopier fortsätter att vara en stark trend bland ungdomsböckerna. Ett trettiotal titlar har fått ämnesordet ”Dystopier”, vilket är ungefär lika mycket som föregående år. Andelen svenska dystopier ökar däremot. Bland de översatta titlarna kommer nästan alla från USA. Majoriteten av dystopierna utkommer i bokserier, oftast trilogier.

Dystopierna har ofta övernaturliga inslag och det finns även fantasyböcker som utspelas i en dystopisk och auktoritär värld. I årets dystopier förekommer det mutanter, vampyrer, änglar och gestalter som har övernaturliga förmågor, som att kunna resa i tiden och läsa och påverka människors tankar och minnen. *Den unga Eliten* av Marie Lu utspelas i en auktoritär och patriarkal fantasyvärld där kungen styr och folk avrättas, bland annat genom att brännas på bål. Samhället har tidigare drabbats av en feber som dödade de flesta. De barn som överlevde har i många fall fått övernaturliga förmågor. I *Änglafall* av Susan Ee har änglar invaderat jorden och förstört stora delar av den. De som är kvar lever i ruinerna och försöker försvara sig mot olika gäng.

Ett av dystopiernas kännetecken är att de utspelas i auktoritära och förtryckande samhällen. I *Enklav* av Ann Aguirre styrs den underjordiska enklaven där huvudpersonen Spadertvå bor av den äldste. Invånarna tilldelas arbetsuppgifter och om man ifrågasätter auktoriteten eller gör något emot reglerna förvisas man, vilket händer Spadertvå och hennes jägarpartner. *Uppstigandet* av Karen Bao utspelas på månen dit en del av jordens befolkning flyttat efter ett inbördeskrig som har ödelagt stora delar av jorden. Samhället är hårt styrt av regeringen och den som gör motstånd eller uttrycker åsikter som går emot den blir fängslad och avrättad. *Dimensioner* av Sofie Berthet utspelas i nutid men huvudpersonen Nova får besök av människor från ett framtida dystopiskt och auktoritärt samhälle.

Kvinnliga huvudpersoner fortsätter att vara vanliga både i dystopierna och i den dystopiska fantasyn och 2015 är de i överväldigande majoritet. Endast ett fåtal titlar har en manlig huvudperson. Även författarna är till övervägande del kvinnor.

Kvinnorna i dystopierna skildras generellt som starka, självständiga, modiga och handlingskraftiga, även i de titlar som har manliga huvudpersoner. De är både fysiskt och psykiskt starka, kan slåss och försvarar sig själva och sin familj. Det som driver dem är ofta viljan att rädda den egna familjen. Påfallande ofta förekommer det träning och utbildning av huvudpersonerna för att de ska förvärva fysisk och psykisk styrka och andra kunskaper och förmågor. I *Enklav* har Spadertvå tränats till jägare. Hon har till uppgift att skaffa mat och försvara sin enklav från zombieliknande varelser. I andra delen, *Utpost*, kommer hon till ett annat samhälle där hon får vänner och en fosterfamilj. När detta samhälle hotas av anfallande mutanter får hon användning av sina jägarkunskaper. I *Athena* av Marta Söderberg tränas huvudpersonerna till specialagenter. I

Sammansvärjningen av Ursula Poznanski är huvudpersonen en elitstudent som har retorik som specialkunskap och har tränats på att kunna övertala folk.

De romantiska inslagen är också vanligt förekommande och återfinns i nästan alla av årets böcker, men trots att de kvinnliga huvudpersonerna är starka och agerar självständigt finns stereotypa mönster i relationerna till det motsatta könet. Huvudpersonerna framställs ofta som omedvetet vackra och åtråvärda och hamnar inte sällan i triangeldrama med två eller flera män som åtrår dem. En sådan intrig finns i *Utpost*, där huvudpersonen först inte alls förstår de två pojkarnas känslor för henne då kärlek inte har existerat i enklaven. I *Röd drottning* av Victoria Aveyard finns tre män varav en barndomsvän runt huvudpersonen Mare. I *Sammansvärjningen* har huvudpersonen en pojkvän sedan länge men börjar ifrågasätta om det verkligen är han som hon ska dela sitt liv med. När de hamnar i vildmarken möter hon en annan man som hon känner sig dragen till. De annars handlingskraftiga flickorna styrs här av sina känslor och de vet ofta inte vad de känner eller vem de känner mest för. Ofta blir det pojkarna som gör valet åt dem. Relationerna är nästan uteslutande av heterosexuell karaktär och annan sexuell läggning förekommer endast i ett fåtal böcker.

Tendensen att de svenska dystopierna är något mer reflekterande än de översatta håller fortfarande i sig, även om också de svenska börjar dra mer åt spännande äventyr, action och våld. De svenska dystopierna tar oftare upp nutida fenomen och ställer dessa på sin spets. I *2041* av Pelle Sunvisson skildras ett övervakningssamhälle där ett perfekt utseende och ett roligt och aktivt liv är det eftersträvansvärda och mobilerna alltid är närvarande. I *Tredje principen* och *Aldrig ensamma* av Anna Jakobsson Lund diskuteras olika sorters motstånd, förtryck, klass och människovärde. De tre huvudpersonerna har alla olika skäl att göra motstånd mot den auktoritära och ojämlika regimen. De har även övernaturliga förmågor, som att styra och läsa andras tankar. Ungefär hälften av de svenska dystopierna är utgivna på eget förlag.

Sociala skillnader

Den vita medelklassen har länge utgjort en majoritet i barn- och ungdomslitteraturen, både som upphovs- och huvudpersoner. Men de senaste åren har vi börjat se allt fler böcker som på något sätt förhåller sig till sociala skillnader. Detta är extra märkbart i 2015 års utgivning. Vi möter barn vars kylskåp gapar tomma, EU-migranter som försöker klara vardagen och flyktingbarn vars minnen och längtan stjäl deras koncentration från skolarbetet. Vi läser också om rika barn som sparkats ut från privatskolor men kan göra i princip vad de vill i skydd av föräldrarnas advokater.

Det vanligaste motivet är välmående barn som träffar på utsatta vuxna och barn. I den rimmade bilderboken *Vi letar skatt* av Jesper Lundqvist tar berättarjaget med sig kvinnan som sitter utanför ICA på skattjakt. När barnet frågar sin mamma varför de inte ger kvinnan pengar säger hon att hon betalar skatt, det får räcka. Men vart har just den här kvinnans skatt tagit vägen, undrar barnet? Även i mellanåldersboken *Tsatsiki och Hammarn* av Moni Nilsson uppstår vänskap mellan barn och EU-migranter. Tsatsiki och hans vän Per Hammar bjuder hem Suneta och Florin som brukar sitta utanför matbutiken, på en festmåltid.

Det finns också böcker där huvudpersonerna reflekterar över klasskillnader, men där skillnaderna i sig inte står i fokus. Alex Haridis ungdomsbok *Huset mitt emot* är ett exempel på det. Joel bor i ett finare villaområde och umgås med en vän från det lite slitnare höghusområdet en bit därifrån, en skillnad som upptar hans tankar. I mellanåldersboken *Sju förtrollade kvällar* av Mårten Sandén är Busters pappa visserligen arbetslös, men tillvaron i grunden trygg. Situationen för Busters nya bekantskaper Antoni och Saga är annorlunda. De bor i en nedgången del av staden där lägenheterna är slitna och caféerna och biografen stängda sedan länge.

Men böckerna skildrar inte bara barn som betraktar en annan verklighet. Det finns också titlar där den som står utanför normen är huvudperson. I Annelie Drewsens lättlästa ungdomsbok *Kom igen, Amina* längtar Amina efter mamman, som fortfarande befinner sig i det flyktingläger i Kenya som Amina lämnade för två år sedan. Vi får också se hur det är att inte ha möjlighet att göra det som ”alla andra” gör. För björnfamiljen i bilderboken *Allra bästa julen* av Chih-Yuan Chen lackar

det mot en annorlunda jul. Pappan har blivit arbetslös och familjen har knappt råd med mat. I serieboken *Iggy 4-ever* av Hanna Gustavsson är huvudpersonen omgiven av vänner som inte förstår allvaret i att Iggys mobiltelefon går sönder. Riktigt rika personer skildras också, oftast från en inte lika välbeställd huvudpersons perspektiv. Men ibland är det en rik person som träffar någon som lever under andra villkor, som i ungdomsboken *Black ice* av Becca Fitzpatrick. Oliktigheterna skapar motsättningar, men är i det här fallet inte författarens primära budskap.

Sociala skillnader och romantik kan i andra fall vara bokens bärande element. Mats i Mats Jonssons självbiografiska kapitelbok *Emelie Nicklasson och jag* blir förälskad i den nyinflyttade Emelie. Hon kan allt det han kan, och lite till. Emelies pappa äger fabriken där kompisarnas föräldrar arbetar, och familjen klär sig fint till fredagsmiddagen där det dessutom serveras vin. Detta och en hel del annat stör Mats och kärleken slår över i förakt. Annat är det i ungdomsboken *Som eld* av Sara Lövestam. Här förälskar sig två personer i varandra trots stora klasskillnader. Lollo föräldrar har en nyrenoverad villa på den skärgårdsö där Anna tillbringat alla sina somrar tillsammans med sin pappa, i ett gammalt hus som har sett bättre dagar.

Också *Skuggsommars* av Mia Öström utspelas på en skärgårdsö, och även här återspeglas konflikten mellan dem som har och inte har råd att skapa en ljus och fräsch idyll. På sommarlovet följer Rakel mot sin vilja med mostern och hennes familj till ön med det nyköpta huset som ska renoveras. Hemma i lägenheten ligger Rakels utslagna mamma och vilar bakom neddragna persienner. En annan inblick i överklassens liv får den föräldralösa Edie i *Flickan med glasfågeln* av Esme Kerr. Här ges huvudpersonen i uppdrag att ta reda på vem som trakasserar en prinsessa på internatskolan intill. Edie får plötsligt tillträde till världar hon dittills bara kunnat drömma om.

2015 bjuder således på stor social medvetenhet, inte sällan illustrerad med starka kontraster. Men de största penseldragen målas emellertid i fantastiken och dystopierna. I *Sista riket* av Brandon Sanderson kontrasteras till exempel tjugusig adel som håller baler om kvällarna mot de kastlösa som arbetar på fälten. I Marta Söderbergs *Athena* har ekonomin kollapsat och fattigdomen brett ut sig. Samhället är uppdelat i olika zoner och klasser. De som står lägst ned på samhällsstegen är de nummerlösa som måste registrera sig tre gånger om dagen i brottsförebyggande syfte. De tvingas även ha armbindel och en cirkel tatuerad på skuldran.

Krig och flykt

Det märks i utgivningen att mer än 60 miljoner människor i världen just nu befinner sig på flykt, huvudsakligen från krig och konflikter. Det har kommit flera böcker som på olika sätt försöker begreppsliggöra flykten och vad det innebär att lämna sitt land och sitt hem och resa till en okänd plats där man inte känner någon och inte talar språket.

Särskilt framträdande är temat i bilderböckerna. Micha och hans familj får fly från ett krig som kom ganska nyss, i Viveka Sjögrens *Om du skulle fråga Micha*. Personerna gestaltas här som saxar, en symbol för deras söndertrasade tillvaro. I *Sabelles röda klänning* av Marina Michaelidou-Kadi och Daniela Stamatiadi flyr Sabelle och hennes mamma från sitt land. Sabelle får ta med sig en sak och väljer en röd klänning, som hon i det nya landet vill ha på sig varje dag. Klänningens starka symbolvärde förstärks av att det är det enda färgelementet i en bok som annars endast innehåller svartvita pennstreck. Sabelle kan inte berätta om sitt hemland eller varför klänningen är så viktig när andra frågar. Först när hon börjar rita vad hon har varit med om släpper tunghäftan.

Måleri som något förlösande för den som har flytt från krig är också ett tema i Ilon Wiklands och Rose Lagercrantz återutgivna bilderbok *Den långa, långa resan*, som baseras på Wiklands egen flykt från Estland under den sovjetiska ockupationen under andra världskriget. Flykt under andra världskriget skildras också i Ulf Stark och Stina Wirséns *System från havet*, där ett finskt krigsbarns erfarenheter av att komma till Sverige beskrivs, men också återvändandet efter kriget.

Andra världskriget och nazismen är även generellt återkommande teman och särskilt år 2015 när det var 70 år sedan kriget slutade. I bilderboken *Saras vingar* av Lorenza Farina och Sonia M. L. Possentini berättar en rödhake om flickan Saga, som kommer till ett koncentrationsläger.

Rödhaken ett av få färgelement i den annars mycket mörka boken. Fågeln lånar symboliskt flickan sina vingar i slutet när hon står i led på väg till gaskammaren.

Kapitelboken *Min brorsa heter Noa* av Anna-Clara Tidholm och Joanna Hellgren utspelas i vår samtid och skildrar vänskapen mellan Saga och bästa kompisen Anisa. Sagas bror Noa sprayar hakkors och säger att nazister är det bästa som finns och att de hatar såna som Anisa. Vännerna googlar på hakkors och nazism och många frågor väcks. Även Jessica Schiefauers ungdomsbok *När hundarna kommer* tematiserar nazismen i vår samtid.

En annan ungdomsbok som är förlagd till ett slags dystopisk dåtid, 1956, bär också andra världskriget på sina axlar. Sally Gardners *En planet i mitt huvud* är en kontrafaktisk historia med dystopiska inslag där en diktator likt Hitler brutalt mördar och torterar och suger ut sitt folk. Men det är också en bok om vänskap, hjälpsamhet och framför allt om mod.

Andra kulturer och språk än de västerländska

Som vanligt är engelskan det klart dominerande språket när det gäller den översatta litteraturen. Den står för 61 procent av översättningarna. I övrigt översätts det återigen mest från nordiska och europeiska språk. Men även om det översätts lite från språkområden utanför de västerländska är inte heller hela Europa representerat i den svenska utgivningen. Få böcker översätts till exempel från polska, tjeckiska och portugisiska. Även italienskan har blivit exotisk. Ett undantag utgör den filosofiska och färgsprakande *Jag önskar jag hade...* av Giovanna Zoboli och Simona Mulazzani, som beskriver djurens olika egenskaper i korta, poetiska texter.

När det gäller representation av andra kulturer än den västerländska finns i 2015 års utgivning två böcker översatta från arabiskan, båda ursprungligen utgivna i Palestina av det ALMA-prisbelönade Tamer Institute och i Sverige av Bokverket. Den blinda Manal berättar sagor för sina småsyskon i *Vår systers sagokista* av Maya Abu-Alhayyat och Lubna Taha. I *Den lilla hemligheten* av Yara Bamieh undrar alla varför flickan är så konstig och inte öppnar munnen alls. Det är inte så konstigt visar det sig, då hon bär på en hemlighet som är klurigare än någon kunnat ana.

Flera böcker knyter an till äldre berättelser från andra kulturer än den västerländska. Oscar Trimbels *Ökensagor: berättelser från Somalia* innehåller korta berättelser och sagor från Somalia. I *Papegojan och köpmannen* återberättas en historia ur den persiske sufipoeten Rumis verk ”Masnavi”, ungefär andliga verser, illustrerad av Feeroozeh Gomohammadi. Rumi levde på 1200-talet i nuvarande Afghanistan. Berättelsen är en sedelärande historia om köpmannen som höll en papegoja instängd i en bur.

Förlaget Hjulet, som har en lång tradition av att ge ut böcker från Afrika och Sydamerika, gav 2015 ut den japanska *Harguden Isopo: en ainu-myt från Japan*. Historien, som är återberättad av Hisakazu Fujimura och Yae Shitaku och illustrerad av Keizaburo Tejima, härstammar från ainu-folket, Japans urinvånare. Haren inser att han har blivit gammal när synen försämras och bestämmer sig för att det får vara nog med äventyr. Barn och barnbarn får komma till honom med äventyren i stället. I *Påfågeln barn* av Lotte Wieslander lever den kurdiska Yezda med sin familj någon gång i slutet av 1800-talet i de kurdiska bergen. Familjen är yezidier, ett folkslag som har en tro som förenar judendom, islam och kristendom med urgamla religioner.

Japanska var för ett drygt decennium sedan ett språk som var flitigt representerat i och med den stora mangautgivningen. I dag rör det sig om några få titlar per år. Ett exempel ur 2015 års utgivning är den japanska tecknade serien *Emanons minnen* av Shinji Kajio och Kenji Tsuruta, som är baserad på en science fiction-berättelse med samma namn skriven av Shinji Kajio. Den skildrar mötet mellan två människor på en färja på väg till Kyushu år 1967.

I utgivningen finns också ett antal böcker på parallellspråk. Nämnas kan *Kom alla djur* av Kristina Murray Brodin och Jessica Lindholm. Boken ges ut på svenska parallellt med arabiska, bosniska, somaliska, spanska respektive thailändska i fem olika utgåvor.

Det stora och det lilla – rymden och småkryp

Barns fascination för det stora i världen, till exempel jättar, dinosaurier och den oändliga världsrymden, och det lilla, som småkryp och lilliputtar, har alltid kommit till uttryck i barn- och ungdomslitteraturen. Spelet mellan dessa är klart framträdande i 2015 års utgivning. Flera böcker handlar om rymden respektive småkryp, men det finns också flera verk som ställer det stora mot det lilla i en och samma bok.

I Petrus Dahlins och Marcus Gunnar Petterssons bilderbok *Bosses rymdäventyr* tar mormor med Bosse ut i naturen för att visa allt fantastiskt som finns där, men Bosse är mer intresserad av rymden. Dock inser han till slut att naturen och jorden inte är så dum och tråkig. Även den är ju en del av rymden och det gör honom till ett slags rymdvarelse. Även bilderboken *Här är världen* av Ylva Karlsson och Emelie Östergren tar ett grepp om det som är nära och det som finns långt borta. Boken börjar i närmiljön, i en park, för att sedan zooma ut i rymden bland planeterna, vända och zooma in igen på en annan del av jorden. I faktaboken *Albert Mus berättar om celler* av Lena Stiessel och Jens Ahlbom berättar Albert Mus om allt levandes kärna, cellerna. Han funderar även på om det finns celler i rymden. Värld att nämna här är även småbarnsbilderboken *Jag stor du liten* av Lilli l'Arronge. Den handlar om två vesslor, en liten och en stor, som gör allt tillsammans men på lite olika sätt på grund av deras olika storlekar.

Rymden förekommer på egen hand i böcker för alla åldrar, både i faktaböcker och skönlitterära titlar. Mellanåldersboken *Uppdrag Roxera* av Peter Ekberg utspelas ombord på ett rymdskepp och här ska en främmande planet utforskas. Bland kapitelböckerna hittar vi Helen Johanssons *Leonora och glasplaneten*, där Leonora åker vilse i rymden och kraschar på en främmande planet där hon blir tillfångatagen av rymdpirater. I *Midnatt på månen* av Mary Pope Osborne reser syskonen Viktor och Hanna till månen. Bland ungdomsböckerna kan nämnas del tre i *The lunar chronicles*, *Cress* av Marissa Meyer, en dystopi som utspelas i rymden.

Som motsats till det stora och oändliga universum hittar vi en lång rad böcker som handlar om det lilla. Framför allt finns i dessa böcker en fascination för småkryp och för att se och upptäcka det som andra kanske missar just för att det är så litet. I *Småkrypsboll* av Tove Pierrou och Joanna Hellgren ska Omko motvilligt spela fotboll. Men han riktar i stället blicken mot marken på fotbollsplanen och ser där massor av småkryp som måste räddas. En annan som ser det lilla i naturen är Bosse i *Bosses promenad* av Jenny Wik. Här får vi följa med Bosse på en stillsam promenad där han ser insekter och småkryp och annat som finns i naturen. Även kattungen Katt i Sanna Töringe och Kristina Digmans småbarnsbilderbok *Katt kan i skogen* fascinerar av alla småkryp och djur i skogen när mamma tar med honom dit. Lena Arros och Sara Gimbergssons *Rebus bygger en skog* handlar om just det. Rebus bygger en skog, och fokus ligger i hög grad på att skapa det lilla i naturen, som myror, bär, sandkorn och stenar.

Det finns även flera faktaböcker om det lilla i naturen. Två fotografiska böcker om naturen är Patrik Löfvanders *Tove och Oliver lär i naturen* och John och Hanna Hallméns *Livet som minimonster*. I den sistnämnda går fotografierna riktigt nära insekterna och får med minsta lilla detalj, vilket gör att dessa små djur ser ut som stora monster på sidorna.

Mängden böcker om småkryp och det lilla i naturen är påtaglig 2015, och man kan fråga sig varför det kommer så mycket böcker om just småkryp. Kan det vara så att världen med det ständiga informationsflödet upplevs som så stor att det finns ett behov att koncentrera sig på och se det fantastiska i det lilla?

Kontrasterna stor och litet finns inte bara i motsatsparet rymden/småkryp, utan också i böckernas format. I 2015 års utgivning kom för första gången mini-pixiböcker, riktigt små pixiböcker med måtten 5 x 5 cm. De kan ställas mot en rad riktigt stora böcker, som djurboken *Animalium* av Katie Scott och Jenny Broom, 27,5 cm bred och 37,5 cm hög.

Vatten överallt

Vatten har i alla tider spelat en central roll i litteraturen och gör så även i 2015 års utgivning. I ovanligt många böcker finns det någon form av viktig anknytning till vatten.

Vattenbrist, nedsmutsning av vatten och liknande har gjort att vattnet är en kostbar, begränsad del av våra naturresurser. I vår upplysta och teknikbaserade värld är det inte längre gudar eller demoner som orsakar förstörelse och katastrofer, utan det är människan själv. Miljöaspekten på vattnet är trots det relativt frånvarande i både faktaböcker och skönlitteratur. Om den förekommer i den senare är det framför allt i böcker för yngre barn. Den återutgivna faktaboken *Blött, sött och salt: allt om vatten* av Kristin Dahl och Malin Hardestam är den enda i hela utgivningen som faktiskt helt ägnas åt vatten i alla dess former. Här finns ett direkt du-tilltal, ”Har du tänkt på att du lånar vattnet från naturen?”, och boken medvetandegör på så sätt att vi alla har ett ansvar. Samma tema finns i *Så funkar det: hemma och runtomkring* av bland andra Mats Wänblad, där ett kapitel helt ägnas åt vatten. Även här finns ett du-tilltal.

Det som skiljer de svenska faktaböckerna om vatten från de översatta är att de svenska berör den omedelbara verkligheten i hemmet, vilket kan bidra till att igenkänningsfaktorn blir större. De översatta är mer översiktliga, presenterar inte sällan sensationella och spektakulära fakta med stora färgrika bilder men berör inte miljöaspekten nämnvärt.

Miljöaspekten är däremot huvudmotiv i fyra skönlitterära titlar och en sångbok. Då handlar det om nedskräpning, djur som trasslat in sig i plastskräp och i ett fall en sjö som förgiftats av nedgrävda gifttunnor. I sångboken *Tore och Ama räddar havet* av Pelle Höglund presenteras en musiksaga där vi får följa Tore och Ama som möter olika djur som drabbats av nedsmutsning och klimatförändringar. Djuren uttrycker det i sånger för barnen: ”dags att vakna snart är det försent” och ”om isarna försvinner kommer vi att dö”, sjunger isbjörnen. I samtliga skönlitterära verk är det barn som ska rädda eller räddar det förorenade vattnet.

I de böcker som utspelas i eller vid vattnet förekommer en hel del olika djur och varelser. Här finns valar och naturväsen som sjöjungfrur och vattenvampyrer. Exempel på det är Benji Davies *Stormvalen*, Frida Nilssons *Isbavspirater* och *Havets sång* av Camilla Wandall.

I ungdomsböcker där vatten spelar en central roll är också döden starkt närvarande. Död genom drunkning är vanligast, vilket vi hittar i till exempel Lisa Bjärbos *Djupa Ro*. I dessa och andra skildringar är det inte ovanligt att vattnet tar ett närmast kroppsligt uttryck och får en symbolisk funktion. I till exempel Jessica Schiefauers *När hundarna kommer* och Gull Åkerbloms *Ringar på svart vatten* beskrivs sjön som ett öga som betraktar händelserna. I Petrus Dahlins *Kurragömma* beskrivs sjön som ett ärr, i linje med det hemska som har hänt där, och i Jennifer Nivens *Som stjärnor i natten* känns vattnet som något kroppsligt som griper tag.

Resan på vattnet kan också symbolisera en inre resa för huvudpersonen, som genom att lära sig att bemästra havet eller floden blir starkare. I *Dockskelettet* av Holly Black och *Jordnötsprutten* av Xiaoming Wang finns exempel på det. Både Malva i Christina Wahldéns *Fågelöns hemlighet* och Anna i Sara Lövestams *Som eld* är uppvuxna på och vid havet. Varje sommar har de tillbringat i skärgården och de kan hantera motorbåten och jollen. Det får de nytta av i mötet med de mer ovana passagerarna. För andra kan havet innebära en resa bort från de närmaste till något okänt och främmande, som i Ulf Starks och Stina Wirséns *System från havet* där Sirkka kommer som finskt krigsbarn till Sverige. I Emma Virkes *Memmo och Mysen väntar på vintern* ges vattnets andra former – snö och is – plats. Den vandring som Memmo och Mysen gör genom det gråa höstlandskapet på den bruna stigen blir en vandring in i en ny årstid.

Sexualiteter

I 2012 års Bokprovning tittade Sbi på överskridanden av gränser, bland annat kopplat till heteronormen. Sbi kunde konstatera att vi detta år på allvar kunde tala om sexualiteter i barn- och ungdomslitteraturen, alltså flera olika sexualiteter och inte en enda. Detta är tydligt även i 2015 års böcker, där både homosexuella personer och transpersoner porträtteras i utgivningen och i böcker för olika ålderskategorier. Spridningen är i år större än vad vi har kunnat se tidigare, både

när det gäller vilka förlag som ger ut dessa böcker och vilken ålder de marknadsförs för. I dag finns både homosexuella och transpersoner som huvudpersoner i verk för yngre barn, något som vi inte har sett i samma utsträckning tidigare. Primärt är det i de svenska originalen vi hittar de här berättelserna, men de förekommer också i en och annan översatt bok.

I ungdomsböckerna verkar författarna ha kommit förbi trenden med komma ut-berättelser och tar nu vanligen in även annan problematik. I nästan samtliga fall där en homosexuell relation står i fokus i ungdomsböckerna är det flickors kärlek som skildras. En gemensam nämnare för många av dessa böcker är att flickorna porträtteras som varandras motsatser. Framför allt skiljer sig deras hemförhållanden åt men här finns även sociala och kulturella skillnader av andra slag. I till exempel Sofia Nordins *Som om jag vore fantastiska* spelar huvudpersonernas härkomst roll. Tydligast är emellertid detta i Sara Lövestams *Som eld*, där klass tydligt står i fokus. De båda huvudpersonerna Lollo och Anna kommer från olika sociala skikt, vilket blir ett hinder för deras kärlek. I Camilla Jönssons *Ekon* kompliceras kärleken mellan Alva och Liv av att Liv har psykiska problem. I flera av böckerna finns således en annan problematik än bara kärleksrelationen. Kärleken är dock besvarad i nästan samtliga fall. Nordins roman utgör ett av få undantag. Här är Nora kär i huvudpersonen Ella, men Ella är heterosexuell.

De homosexuella pojkarna lyser i stort sett med sin frånvaro, men några finns. Huvudpersonen Standish och vännen Hector blir så småningom kära i varandra i Sally Gardners *En planet i mitt huvud*. I Sally Greens *Half Bad: onskans son* blir Gabriel förälskad i huvudpersonen Nathan som inte riktigt vet vad han ska göra med det. I Lisa Bjärbos *Djupa Ro* kommer en kille i kompisgänget, Ludde, ut, men berättelsen kretsar egentligen kring en annan pojkes, Jonathans, död. Död, och framför allt självmord, är något som återkommer i böcker med homosexualitet som tema. I Niclas Christoffers *Airtight* begår huvudpersonen Emmas homosexuella vän självmord i ett tidigt skede i handlingen. Hans självmord påverkar Emma som redan är destruktiv och mår dåligt. Självmord är också ett centralt tema ibland annat Camilla Jönssons *Ekon*.

I ungdomsböckerna är det framför allt huvudpersonerna som är homosexuella, i synnerhet när dessa är flickor, men som synes finns här även en hel del homosexuella bifigurer. I Susin Niensens *Du är ett geni* är mamman i familjen död och pappa flyttar med sin son till nya frun med dotter. Konflikt uppstår då nya fruns före detta man bor i en friggebod i trädgården med sin nya kille.

Homosexuella bifigurer är vanligt även i mellanåldersböckerna, gärna då i den äldre generationen. I Åsa Anderberg Strollos *Svart sommar* har huvudpersonens morfar en pojkvän. I Kristina Ohlssons *Mysteriet på Hester Hill* ska tvillingarna Meg och Frank tillbringa sommarlovet hos farbror Elliot, som bor tillsammans med Carl. I Johanna Lindbäcks *Jan Svensson* bor huvudpersonen Jans pappa sedan många år tillsammans med en man, Niklas. Jans pappa och mamma har aldrig varit tillsammans, utan var goda vänner som skaffade barn tillsammans. Vi finner här också exempel på barn som är homosexuella. I Johan Rundbergs mellanåldersbok *Knockad Romeo* blir Movitz kär i flickan Eris, men det visar sig att Eris är kär i Tove.

Även i böcker för de yngre åldrarna skildras homosexualitet, vanligen utan att det problematiseras. Två av 2015 års titlar har sagotema. I den lättlästa kapitelboken *Prinsessan som inte tyckte om prinsar* av Alice Brière-Haquet måste prinsessan gifta sig men ingen prins duger. Hon blir i stället kär i fen. Känslorna är besvarade och de lever lyckliga i alla sina dagar. Ett homosexuellt manligt tomtepar finns i Täpp Lars Arnessons bilderbok *Välkommen hem – en julsaga*. Tomtarna har även ett gemensamt barn.

I vissa böcker finns det starka känslor mellan två flickor och det är otydligt om relationen ska tolkas som vänskap eller kärlek. Så är det i relationen mellan Katten och Ekorren i Loka Kanarps seriebok *Katten & Ekorren på sommarön*. I Klara Perssons bilderbok *Orden – var är ni?* har Solveig svallande känslor för Vanten och det är lätt att tolka det som kärlek snarare än vänskap.

Nytt för i år är också att transpersoner porträtteras i böcker för olika ålderskategorier. I Hanna Gustavssons seriebok för ungdomar, *Iggy 4-ever*, är det möjligt att läsa in en transproblematik i bilderna. Den lesbiska huvudpersonen Iggy har ratat Alex, som är intresserad av henne, och först när hon råkar se att Alex har lindat sina bröst och förstår att han antagligen inte är född som

pojke blir hon intresserad. I mellanåldersboken *Det är jag som är Mickan* av Malin Nilsson är huvudpersonen transperson, född till pojke men känner sig som en flicka. Familjen flyttar och Mickan börjar i en ny skola där hon för första gången fullt ut blir Mickan.

Även i bilderböckerna förekommer transpersoner. Jessica Herthels bilderbok *Jag är Jazz* handlar om transexuella Jazz som har fötts som pojke, vilket alla runt omkring henne tror att hon är, men hennes identitet är flicka. Båda de sistnämnda böckerna är utgivna av förlaget Vombat, som har mångfald som ledord i sin utgivning. Tony Cronstam har gjort två böcker om Snipp och Snopp, en snippa och en snopp som är vänner. I *Snipp och Snopp: lika eller olika?* kommer vännerna fram till att alla snoppar och snippor är olika, men att alla är lika bra ändå. I slutet av boken finns ett transperspektiv, när en snopp säger att alla kallar den för pojke fast den känner sig som en flicka. En snippa replikerar då med att den känner sig som en pojke. Även i Kristina Murray Brodins och Bettina Johanssons *Var är pappas skor?* finns ett transinslag. Bland pappans olika skor finns ett par gröna, högklackade damskor med förklaringen ”Min pappa har dem på fest!”. På bilden är pappan iklädd skorna och en rosa klänning.

Frånvarande föräldrar

Sbi har i Bokprovningen i många år tittat på hur föräldrar porträtteras. När det gäller barns och ungas relationer till föräldrar är det mesta sig likt och liksom många tidigare år är föräldrarnas kanske mest centrala roll i barn- och ungdomslitteraturen 2015 att vara frånvarande.

Den frånvarande föräldern är ett tema som är berättartekniskt viktigt. Författarna behöver ofta få bort föräldrarna för att barnen och ungdomarna ska kunna få en större frihet att agera, utvecklas och lösa problem och mysterier på egen hand. Ett sätt är att förlägga skildringen till internatskolor eller lov där barnen reser bort utan föräldrar. Ingelin Angerborns mellanåldersbok *Gengången* är ett exempel på hur marken kan beredas. Förutsättningen här, och i åtskilliga liknande böcker, är att huvudpersonen Ellinor får vara ifred och nysta i mysteriet med ett smyckeskrin och dess koppling till adressen Gengången 1. Föräldrarna är bortresta och mormor, som Ellinor bor hos under sommarlovet, måste arbeta på dagarna, varför Ellinor lämnas ensam.

Den här typen av berättelser utspelas ofta på sommaren, och barnen kan till exempel skickas till en släkting, som i Dan Höjers mellanåldersbok *Arkeologdeckarna*, där de får bo hos sin farbror på lovet, eller som i Kristina Ohlssons *Mysteriet på Hester Hill*, där två syskon skickas iväg till släktingar i en liten by. Föräldrarna ligger i skilsmässa vilket också förstärker frånvaroproblematiken.

Ett annat sätt att se till att barnen slipper undan föräldrakontrollen är att låta dem åka på semester eller läger. I Sari Coopers mellanåldersbok *Vilse i vildmarken* åker Gillian på ridläger där inga föräldrar är närvarande och hamnar just vilse i vildmarken. I Petrus Dahlins *Kurragömma* reser Astrid och hennes mamma till Spanien där de har hyrt ett ensligt beläget hus. De åker dit för att bearbeta att pappan har dött, men hinner knappt landa innan mamman får ett samtal om att hon måste flyga till Mallorca för att reda upp en kris på jobbet. Astrid vägrar att följa med och stannar kvar i huset ensam. Därmed är grunden lagd för denna skräckberättelse.

Berättelser som utspelas på internatskolor ser vi framför allt i den översatta litteraturen. För föräldralösa Edie i Esme Kerrs mellanåldersbok *Flickan med glasfågeln* blir internatskolan Knights Haddon en möjlighet för henne att komma bort från sina jobbiga släktingar som hon bor hos. Ofta har livet på skolorna en förlösande effekt på huvudpersonerna. I John Greens ungdomsroman *Efter Alaska* lämnar Miles sitt begränsade liv i pojkrummet och flyttar till internatet Culver Creek där han möter den oberäkneliga Alaska Young som förändrar hans liv.

En tendens när det gäller att göra sig av med föräldrarna, som vi har noterat även i tidigare Bokprovningar, är att de helt enkelt är döda eller dör tidigt i handlingen. I den realistiska litteraturen var det för några år sedan ovanligt många mammor som dog. Det finns det åtskilliga exempel på att även 2015. I både Rose Lagercrantz *Livet enligt Dunne* och Susin Nielsens *Du är ett geni* är huvudpersonernas mammor döda och i Karin Ahlins kapitelbok *Kom Sol* får vi följa nioåriga Malva och hennes familj medan hennes cancersjuka mamma blir allt sämre och slutligen

dör. Sjukdomsförloppet skildras ur Malvas perspektiv. Döda föräldrar, båda mammor och pappor, är också vanligt inom fantastiken, ofta för att hjälten ska kunna vara fri från band och/eller för att stärka ensamhetstematiken. Extremen finner vi i böcker som Sofia Nordins ungdomsbok *Som om jag vore fantastisk*, där en feber har slagit ut stora delar av Sveriges befolkning och vi i denna seriens tredje bok kan konstatera att det framför allt verkar vara de vuxna som har strukit med. Föräldrar kan också vara frånvarande på grund av egen sorg. Ellen Karlssons och Josefine Sundqvists *Innanför min blåa dörr* skildrar en deprimerad mamma som försöker hantera sorgen efter sin fars död.

Ofta tar sig frånvarotemat uttryck i att föräldrarna lämnar sina barn i sticket på olika sätt. De jobbar mycket, är bortresta, sitter i fängelse eller har problem som till exempel alkoholism eller sjukdom. Ett exempel på det sistnämnda är Laurie Halse Andersons ungdomsbok *Skärvor av minnen*, där Hayley får bli förälder åt sin pappa som lider av posttraumatiskt stressyndrom efter sina år i det militära. Mamman är död sedan länge.

Föräldrar som är fysiskt frånvarande på grund av att de sitter i fängelse hittar vi i till exempel Joar Tibergs och Anna-Clara Tidholms bilderbok *Den blå traktorn* och Maja Hjertzells ungdomsroman *Vad gör man inte*. I båda fallen är det mammorna som sitter i fängelse, i det förra fallet på grund av förskingring, i det senare för att hon har dömts för mordet på pappan. Sjuåriga Olle i *Den blå traktorn* reflekterar mycket kring varför mamma inte kan vara hos honom.

En helt annan form av avsaknad av föräldrar är olika former av kollektiv uppfostran, som kommer sig av att barnen har blivit framavlade i samhällen där det inte finns några föräldrar. Vi hittar dem i dystopier för unga, som Ann Aguirres *Enklav* och Ursula Poznanskis *Sammansvärjningen*. I den förstnämnda möter läsaren ett toppstyrt samhälle som saknar könsmaktordning, men där vissa arbetar som avlare. Deras uppgift är att avla fram barn, en sysselsättning som har låg status. Barnen uppfostras sedan kollektivt. Kärlek är inte eftersträvt och existerar i stort sett inte. När huvudpersonen Spadertvå kastas ut från detta samhälle och i uppföljaren *Utpost* konfronteras med ett samhälle av mer traditionellt snitt, där familjer bildas på sedvanligt sätt och hon får fosterföräldrar, framstår det för henne som ett mycket konstigt sätt att leva. I *Sammansvärjningen* framavlas vissa individer i konstgjorda livmödrar. Dessa individer sätts samman av bra gener, anses vara genetiskt fulländade och har därmed högre status. Barnen växer upp på barnhem och utbildas sedan till en samhällselit. Dessa och andra liknande berättelser drar den icke-traditionella familjekonstruktionen till sin spets.

Tvillingar

I 2015 års utgivning noterar vi en påfallande stor mängd tvillingar i böckernas persongalleri. Tvillingar är på intet sätt något nytt i litteraturen, men detta år förekommer de i var och varannan bok, både som huvud- och bifigurer. Vad är det då som gör att författare använder sig av tvillingar så frekvent? I artikeln ”Lucy Fitch Perkin’s Foreign Twins” i *Children’s literature* vol. 39, skriver Karen Dillon att tvillingar har ett inbyggt sällskap, vilket gör att de lätt möjliggör för en författare att ordna så att en gestalt inte är ensam. Det kan vara en förklaring. I samma artikel diskuteras även hur tvillingar fördubblar nöjet (”double the pleasure”), med exempel från reklambranschen där det tidigt var populärt att använda sig av tvillingar.

Bland tvillingarna i 2015 års utgivning går det emellertid inte att se någon tydlig trend i användandet, utan tvillingarna fyller en rad olika funktioner i böckerna. Vanligt förekommande är att de båda tvillingarna får representera olikheter. Ofta är en tvilling i ett par introvert och den andra extrovert. Två böcker på detta tema är Katarina von Bredows *Släppa taget*, som handlar om hur man blir sin egen person när det finns någon som ser likadan ut, och Rainbow Rowells *Fangirl*, där tvillingasystrarna Cath och Wren börjar college och deras olikheter blir märkbara. Cath är den mer stillsamma systemen med stor ansvarskänsla gentemot deras ensamma pappa, medan Wren försvinner in i ett utåtriktat collegeliv.

Det är också vanligt förekommande att huvudpersonen har syskon som är tvillingar. I vissa av dessa böcker används tvillingsyskonen för att exkludera huvudpersonen ur en gemenskap så att

denna känner sig utanför. Det sker till exempel i Nanna Johanssons och Kringlan Svenssons *Omänniskor*. Andra syskontvillingar finns i Heide Lindes *Pym Petterssons misslyckade brevvän* och Tamsyn Murrays *Stjärnreporter (eller?)*. I den sistnämnda boken är mamman gravid genom hela boken och på slutet föds tvillingar.

Egenutgivning och publiceringstjänster

Kungliga biblioteket har uppmärksammat att utgivningen av egenutgivna böcker har ökat, vilket även rapporterades i media (se t.ex. artikeln ”Egenutgivning sätter press på Kungliga biblioteket”, *Dagens Nyheter* 11 april 2015). Även Sbi märker av en ökning av den egenutgivna litteraturen. Men det finns många gråzoner när man delar in böcker och det är i vissa fall svårt att veta om en bok är egenutgiven, utgiven på ett publiceringsförlag eller om det är ett litet, nystartat förlag som ligger bakom. För att definiera egenutgivning använder sig Sbi av samma riktlinjer som Kungliga biblioteket. En egenutgiven bok är en bok som utgivaren ger ut helt på egen hand. Personen sköter med andra ord kontakter med tryckerier med mera samt har som ambition att endast ge ut sina egna böcker. En publiceringstjänst definieras av att den hjälper en författare med utgivningen men det är författaren själv som initierar och betalar den. Publiceringstjänsterna är ofta uppbyggda på så sätt att författaren kan välja hur mycket en bok får kosta och vad förlaget ska hjälpa till med. Definitionen av ett förlag är att förlaget initierar utgivningen eller bedömer insända manus, gör ett urval, redaktionellt arbete, finansierar utgivningen samt har som ambition att ge ut mer än en författare.

Billigare trycktekniker tillsammans med tillgången till publiceringstjänster bidrar förmodligen starkt till att människor i större utsträckning vill ge ut sin egen bok. Författarna och illustratörerna till de egenutgivna böckerna finns inom ett brett åldersspann, från barn till pensionärer. Det kommer en hel del böcker gjorda i skolor i samband med projekt (se vidare nedan, rubriken Barn och ungdomar skriver). Bland böckerna finns även flera som är utgivna av företag eller föreningar. Ett exempel på det sistnämnda är *Amanda undrar över el* av Kristina Hoas och Tobias Flygar, utgiven av Svensk energi.

Vad handlar då de här böckerna om? Innehållet är varierat, men många böcker är skrivna med ett terapeutiskt syfte. I *Farmor reser till Afrika* av Birgitta Lundh Gitse berättar en kvinna om en resa till Uganda efter att hennes man dött. I *Englasaga* av Annéli Selsfors är utgångspunkten författarens insjuknande i cancer. Flera av de terapeutiska böckerna tar upp svåra ämnen som alkoholism, till exempel *Kalle Frågvis: äntligen fredag* av Malin K. Eriksson och *När mamma druckit vin lagar hon inte mat* av Sara Lind. En ungdomsbok kollektivt skriven av en grupp ungdomar, *So... why are you here?*, handlar om en grupp människor som går i terapi. Det finns även en del böcker om att må bättre själsligt, som *Du är bäst när du är dig själv* av Katinka Wallner och *Snigelboken. Alltid älskad* av Ellinor Wikman, men även fysiskt, som i tre böcker om Broccolisa av Karin Haglund och Freja Bergdahl där temat är vikten av att äta nyttig mat. Pedagogiska avsikter syns tydligt i flera av böckerna, som de nämnda om Broccolisa, men även i till exempel *Gitarren som rockade fett* av Rickard Sundström, en kapitelbok om att lära sig spela gitarr.

Mycket vanligt förekommande är böcker med förmänskligade djur, fantasifigurer och/eller sagofigurer. Här finns böcker om troll, änglar och de frekvent förekommande tomtarna. Men det finns även en hel del påhittade fantasifigurer, som småfenorna, pillipruttar, huppiknappar, grybbingar, barriärer och tossingar.

Bland de egenutgivna böckerna hittar vi även en del böcker som tar upp ämnen som inte förekommer någon annanstans i utgivningen. Hit hör till exempel *Axel och Ätto* av Emmelie Persson och Alexander Jansson som handlar om blödarsjuka. IVF är ämnet för *Barnbok om IVF* av Camilla McConnell och Anastasia Nyman medan *Ella på ripjakt* av Elisabeth Berggren och Elisabeth Werngren handlar om jakt. I något större utsträckning återfinns bland böckerna från egenutgivare även udda huvudpersoner som kastruller, plättar, popcorn och broccoli.

De egenutgivna böckerna skrivs i hög utsträckning av icke-etablerade upphovspersoner. Yrkesarbetande författare och illustratörer och upphovspersoner som redan är etablerade på

förlag förekommer sällan i denna utgivning. På många sätt ser verken därför ofta annorlunda ut än i den reguljära utgivningen när det gäller form och innehåll. Böckernas utförande är ofta enklare, men i takt med utvecklingen inom boktryckeribranschen och det ökande antalet publiceringstjänster börjar vi se fler inbundna och professionellt formgivna verk.

Barn och ungdomar skriver

I utgivningen 2015 har Sbi noterat en markant ökning av böcker skrivna av barn och ungdomar. Sbi använder sig av ämnesordet ”Barn och ungdomar skriver” vid katalogisering av dessa böcker. En sökning i institutets katalog ELSA visar att detta ämnesord sattes på sex titlar 2012, sju titlar 2013, nio titlar 2014 men hela 39 titlar 2015.

En stor del av de här böckerna kommer från föreningen Lindanda i Sverige, som är en ideell förening som jobbar med skolor och skrivande. Pliplop Books och Smartypants är ytterligare exempel på utgivare som satsar på böcker skrivna av barn. Pliplop Books har tidigare enbart gett ut e-böcker men har nu också börjat trycka fysiska böcker.

Böckerna tar upp olika ämnen, men med en tydlig övervikt på berättelser om djur, förmänskligade djur och vanligt vardagsliv. I några av böckerna har barnen även själva illustrerat.

Den markanta ökningen av böcker skrivna av barn beror sannolikt också på att det i dag är enklare och billigare att trycka sin egen bok. Det kommer även appar som hjälper till att skapa böcker, till exempel Book Creator som skapar digitala böcker. I och med att tekniken förenklas och att fler har smarta telefoner blir bokskapandet möjligt för var och en, oberoende av ålder.

Genomgång genre för genre

Bilderböcker

Med sina 685 titlar är bilderboksutgivningen den största kategorin. Utgivningen har ökat markant under 2000-talet, men jämfört med 2014 endast med fem titlar. Det finns en omfattande egenutgivning inom bilderboksutgivningen, vilket är en bidragande orsak till ökningen under 2000-talet, men även de många nya mindre förlag som har tillkommit bidrar till detta.

2015 ökade de svenska originalen något i antal, medan översättningarna minskade med ungefär lika mycket. Till skillnad från föregående år är flickorna nu i majoritet när det gäller huvudpersonernas kön. I de översatta böckerna är det fortsatt pojkarna som dominerar.

Tematiskt är det mer djur och natur än någonsin i bilderböckerna. I småbarnsbilderböckerna möter vi särskilt bondgårdens djur eller husdjur. Men den främsta trenden bland böckerna för de yngsta är att boken i allt större omfattning går från att vara vikta papper mellan pärmar till att bli mer och mer leksak. Böckerna kan ha flikar, pussel, håll, taktila inslag, handdockor, omslagsbilder i 3D, inbyggda ljudspelare eller tillhörande klistermärkesark och andra tillbehör.

Kombinationen bok och pussel blir allt vanligare. *De allra första djuren* och *De allra första bilderna* är pusselpekböcker där bilden på varannan sida består av en pusselbit som går att ta ut. Vanligare är att sidan består av fler bitar, som i Sven Nordqvists *Var är Pettson?*, där varje högersida utgörs av en bild med fyra pusselbitar.

Åtskilliga böcker har också taktila inslag i form av utskärningar, mönster eller strukturer, men det rör sig inte om böcker anpassade för synskadade. *Vi på savannen* och *Vi på bondgården* är två exempel på detta. I *Djurungar: känn på djuren* kan läsaren känna på olika djurs päls. En handdocka hittar vi till exempel i *Gullan gris*, där läsaren sticker in sin hand genom boken och på så sätt kan ge tyggrisen Gullan liv medan boken läses. I *Titta lampa!* av Jens Magnusson och Jeppe Wikström gör kombinationen lampa och håll rakt genom boken att de ljuskällor som avbildas på sidorna kan lysa på riktigt. Med ett tryck på en knapp tänds och släcks fyren och lamporna.

Att trycka på knappar är även vanligt i böckerna med inbyggda ljudspelare, som vi ser fler och fler av. Magali le Huches *Pompes orkester* är en sådan. I denna berättelse ska det bli konsert i skogen och djuren är musiker som spelar på varsitt instrument. När läsaren trycker på ett visst ställe på boksidan spelas ljudet från det aktuella instrumentet upp.

Andra kreativa lösningar finner vi i Lucy Cousins *Mollys riddarborg: en läs- och lekbok*, där hela borgen är utfällbar, och *Listig som en mört: pekbok med alla möjliga & omöjliga djur* av Agnes Danielsson, Jonas Bergroth och Nils Pennlert, där sidorna är skurna i två delar och boken öppnas som ett fönster med öppningen på mitten. Halva djuret återges på vänstra sidan och andra halvan på det högra, tillsammans med ett talesätt. Fram och bak på olika djur kan sedan paras ihop beroende på hur man bläddrar och texten kan varieras på samma sätt. Resultatet blir att läsaren blir medskapare till en rad nya djur och nya talesätt, som ”Stark som ... en lärka”.

Bland bilderböckerna som inte är för de allra yngsta är olika funktioner av det här slaget mindre vanligt, men kreativa förhållningssätt till boken som objekt finns även här. Konstnären Ida Ahlgrens *Fabelskogen* är både en bilderbok och en planschsamling och beskrivs som ”tavelbok”. Berättelsen om Grävling, Räv, Uggle och deras vänner står att läsa på uppslagens vänstra sida. På högersidorna finns 20 dekorativa bilder i blandteknik som går att ta ut och ha som planscher. ”Riv och rama in” är uppmaningen på bokens framsida. När läsaren bestämmer sig för att göra det försvinner således berättelsen. Den som vill behålla boken intakt kan köpa bilderna i en mindre variant, en vykortsbok utan själva berättelsen.

En påtagligt stor del av bilderboksutgivningen är baserade på filmer och tv-serier. Framför allt gäller detta Disneys produktion. Hela 46 av bilderböckerna är baserad på någon av Disneys animerade filmer eller tv-serier. Vanligen förekommer inte samma film mer än två-tre gånger i materialet, med ett klart lysande undantag: filmen *Frost*, som 2015 genererade hela 13 bilderböcker. Endast fem av dessa är vanliga pappersböcker. Resten har en rad finesser i likhet med dem som nämnts ovan. En bok är formad som en handväska med tillhörande rem, flera innehåller spelare med filmens sånger, en är en pusselbok och en har både ljudspelare och ett trollspö i plast som tillhör. ”Rör vid sidorna med ditt trollspö för att höra magiska ljud”, lyder uppmaningen på omslaget. Ibland är boken del av ett större koncept och förekommer i set med andra tillbehör som mjukdjur och ficklampa med ljud och ljus. I ett fall är boken en del i ett större kit, där en målarbok, en pysselbok, klistermärken, tuschpennor och en affisch trängs i en plåtlåda. Dessa verk visar att gränsen för det vi kallar bok blir mer och mer flytande.

Sbi uppmärksammade förra året att Sverige missar en del stora, kända bilderboksskapares verk eftersom dessa inte översätts. År 2015 är det ännu mer påtagligt att denna utgivning är i minoritet. I princip behöver en internationellt erkänd bilderboksskapare ha tilldelats ALMA-priset för att komma i fråga för utgivning i Sverige i dag. Vi hittar verk av Isol och Kitty Crowther, och även några andra prisvinnande namn, som Beatrice Alemagna, men inte så många fler. Isol berättar i *Minstingen* på ett humoristiskt distanserat och snudd på naturvetenskapligt sätt om ett barns tillkomst och tidigare tillvaro. Hon gör det i sin karaktäristiska stil med livlig linjering och det överlappande, misspassade tryck som ger objekten och figurerna i bilderna dubbla konturer. Kitty Crowther närmar sig ett mer allvarligt ämne i *Mamma Medusa*, som handlar om att överbeskydda ett barn. Med hjälp av sitt långa, ljusa hår kan mamman innesluta sig själv och flickan Iris som i en kokong och stänga resten av världen ute.

Kitty Crowther har även kommit med ytterligare en bok 2015, *Jag och ingenting*. Den är en av tre bilderböcker som förhåller sig till begreppet ingenting. De andra två är Sara Lundbergs *Vita, Öyvind och Ingenting* och Lena Arros och Sara Gimbergssons *Rebus bygger en skog*. I Crowthers bok har en flicka en låtsasvän som heter Ingenting. Flickan har förlorat sin mor och pappan är inne i sin sorg och ser henne inte. Tomrummet fylls av blommor och plantering och naturens förlösande kraft blir deras räddning. I Sara Lundbergs fjärde bok om Vita dyker Ingenting upp som en stor vit figur som visar sig vara skaparen av Vita och Öyvinds värld. Ingenting framstår som en gudagestalt, vilket även apan Rebus gör i Arros och Gimbergssons skapelseberättelse. Från att det är vitt och ingenting bygger Rebus träd, stenar, mossa och djur.

Böcker som dessa har ofta en allvarlig, existentiell botten. Det finns även exempel på det i några uppmärksammade nordiska bilderböcker som har översatts till svenska. Den svåra frågan om en förälders alkoholmissbruk hanteras symboliskt i Gro Dahles och Svein Nyhus *Akvarium*. Moas mamma är här en fisk, som hon måste ta hand om. Döden är temat i Bárður Oskarssons

Den platta kaninen, där en kanin blir överkörd av en bil och en hund och en råtta funderar kring hur man på ett respektfullt sätt ska ta hand om den döda kroppen.

I Bokprovningen 2014 kunde Sbi konstatera att den etniska mångfalden i bilderböcker av svenska upphovspersoner inte var särskilt stor sett till hudfärgen på de gestalter som skildrades. 2015 har inte samma typ av genomgripande studie gjorts, men vi tycker oss se ungefär samma avsaknad av mörkhyade personer i bilderna även detta år, med en del undantag. Liksom tidigare skildrar de mångfaldsinriktade förlagen ofta en etnisk mångfald i sin utgivning. Det börjar även bli mer vanligt hos den nya generation bilderboksskapare som Sbi har kommenterat tidigare. Huvudpersonen Omko i Tove Pierrous och Joanna Hellgrens *Småkrypsboll* är mörkhyad. I Matilda Rutas *Ninna och sjukhusfågglarna* är inte bara flickan i titeln mörkhyad; här passerar ett myller av människor av olika etniskt ursprung på det sjukhus som står i centrum. Det gör det även i Joar Tibergs och Siri Ahmed Backströms *Rovan*, en kollektiv berättelse där alla hjälps åt att dra upp en gigantisk rova. Även i till exempel Ida Björs ordlösa småbarnsbilderbok *Cirkus* finner vi en etnisk mångfald i cirkusensemblen. Gemensamt för dessa verk är att mörkhyade finns representerade, men etniskt ursprung är i sig inte problematiserat.

Fotografiska bilderböcker hör inte till vanligheterna, men 2015 har det utkommit flera. Förlaget Kikkuli har givit ut två fotobilderböcker med hästtema, *Kit - den lilla vildhästen: berättelsen om ett mustangföl* av Willy Klaeson och Sharon Lamm samt *Maja och Tytte häst* med foton av Eva Brandin och text av Eva Brandin och Julia Udéhn. Även flera småbarnsbilderböcker är fotografiska. Ett exempel är *Jag gillar att vara utombus*, som handlar om olika utomhusmiljöer.

I Magnus Öhrns genomgång av hur samtidsskildringar i Bokprovningen 2011, konstaterade han att mycket gammal teknik avbildades och användes i bilderböcker, till exempel transistorradion, men i stort sett ingen ny. Detta var då något som skiljde bilderböckerna från utgivningen i övrigt, men verkar ha ändrats sedan dess. Nu dyker framför allt smartphones upp lite överallt. Svens pappa står till exempel och grejar med sin mobil i hissen i Annika Lundholm Mobergs *Sven går på kalas*. Mamman gör detsamma vid busshållplatsen i Sara Bergmark Elfgrens och Maria Fröhlichs *Just nu har vi varandra*. I Matilda Rutas *Ninna och sjukhusfågglarna* har Ninna en dator i sjukhussängen medan spökbarnen i *Tant Skateboard och spökslottet* har både dator och smartphone.

Kapitelböcker

2015 ökade utgivningen av kapitelböcker med närmare 30 procent jämfört med året innan, till 358 titlar. Både antalet svenska original och översättningar ökade, men de sistnämnda ökade mest. Vi ser också betydligt fler återutgivna kapitelböcker än året innan, ungefär det dubbla antalet.

Liksom tidigare år handlar kapitelböckerna främst om olika aspekter av vardagslivet, som vänskap, skoltillvaron och relationer till familj och syskon. Även djur är fortfarande ett populärt tema, gärna hundar. Vanligt i böckerna är att djuren springer bort eller kommer bort av andra skäl, som i till exempel *Erik jagar en hund* av Torsten Bengtsson, *Läskigt Sally* av Anna Ehn och Mia Öström och *Saga är hundvakt* av Pia Hagmar. Det förekommer också en stark längtan efter ett husdjur i flera böcker. I några titlar går längtan så långt att barnet på något sätt fixar ett husdjur och håller det gömt, som i *Katthämtningen* av Camilla Ceder och Sanna Mander, *Miranda och sjörövkatten* av Maud Mangold och *Novas hemlighet* av Lin Hallberg och Jonna Björnstjerna.

Även temat stöld är vanligt i kapitelböckerna. Oftast är det barn som löser en stöldgåta, som i Dan Höjers *Cirkusdeckarna och månstensmysteriet*, där tvillingarna Katinka och Kaspar hamnar i en stöldhärva på Öland. En mer udda mysterielösare är hunden Dolly Detektiv, som figurerar i fyra böcker av Anna Hansson, och den vuxne mannen Daniel Deckare, som vi hittar i lika många böcker av Karsten S. Mogensen.

Bland kapitelböckerna börjar det även komma böcker som påminner om de humoristiska bildromanerna för mellanåldern (se vidare avsnittet Mellanåldersböcker). Två exempel är *Jag, Lilly och resten av världen* av Alexandra Maxeiner och Martina Badstuber och *Splods öga* av Neil Gaiman

och Chris Riddell. Hit hör även Jim Smiths böcker om Barry Loser, *Jag är inte en loser* och *Jag är faktiskt inte en loser*.

Några böcker som passar särskilt för högläsning finns i 2015 års utgivning, men de är påfallande få. Här hittar vi en del klassiker, som *Alice i Spegellandet* av Lewis Carroll och Katarina Taikons Katitziböckerna i ny utformning och med nya illustrationer av Joanna Hellgren. Bland det nyskrivna kan nämnas den omfångsrika *Isbavspirater* av Frida Nilsson, i vilken en flicka ger sig iväg för att leta efter sin bortrövade syster. Ytterligare ett exempel är *Skorstensjul* av Märten Sandén och Lina Bodén, som är 2015 års julkalenderbok från Rabén & Sjögren. Den är indelad i 24 kapitel, där det är meningen att man ska läsa ett kapitel varje dag fram till jul.

Det är fortfarande vanligt med utgivning i bokserier bland kapitelböckerna. Exempel på bokserier där det kom flera delar 2015 är Rosie Banks Secret Kingdom och Annie Barrows Isa + Bea. Däremot har Daisy Meadows långserie om älvor slutat att ges ut, en serie där det tidigare kom flera delar under varje år.

Antalet fantasyberättelser ökade en aning 2015 i jämförelse med 2014. Även bland dessa är det vanligt med fortsättningsdelar i serier. Adam Blades Beast Quest och Niklas Krogs serie Häxmästaren är två exempel. Dessa hör även till de lättlästa böckerna.

De kapitelböcker som räknas till börja läsa-böcker och lättlästa böcker ökar återigen 2015. 138 titlar har fått ämnesordet "Lättlästa böcker", vilket är en ökning med ett tjugotal titlar jämfört med året innan. Flera förlag som huvudsakligen ger ut lättläst har 2015 ökat sin utgivning, till exempel Nypon förlag och Beta pedagog.

I kapitelboksutgivningen finns även några titlar som sticker ut. Ett exempel är *Prinsessan som inte tyckte om prinsar* av Alice Brière-Haquet och Lionel Larchevêque, som är en lättläst läsa själv-bok som handlar om en prinsessa som är homosexuell, ett tema som är ovanligt i böcker för denna ålderskategori. Inger Nilssons *Holgers bästisar* skiljer ut sig på grund av att den är illustrerad med fotografier, även det ovanligt bland kapitelböckerna.

Mellanåldersböcker

2015 utkom 310 mellanåldersböcker, vilket är en ökning i antal med över en fjärdedel jämfört med 2014. Ökningen är något större bland de svenska originalen, men även översättningarna har ökat. I denna kategori är det en övervikt flickor bland huvudpersonerna, särskilt i de översatta böckerna.

Precis som tidigare år kretsar många av mellanåldersböckerna kring magi, det övernaturliga och spöken, och liksom tidigare år är handlingen ofta förlagd till ett gammalt hus. I Åsa Anderberg Strollos rysare *Svart sommar* kretsar den till exempel kring ett torp i skogen som Annies familj ska bo i över sommaren. Liksom i många andra böcker bär detta hus på en hemlighet som har med det förflutna att göra. Intriger där gamla hus har en central roll finns exempelvis också i Kristina Ohlssons *Mysteriet på Hester Hill*, Erik Magntorns *På uppdrag i spöket* och Jonna Björnstjernas *De tysta stegen bakom*. I den sistnämnda har Elsa tvingats flytta ut på landet på grund av att hennes föräldrar har bestämt sig för att starta ett pensionat. Motivet med barnet som inte vill flytta är vanligt i den här typen av böcker.

Ett annat vanligt tema som har med flytt att göra är att börja i en ny skola. Det är till exempel temat i Johanna Lindbäcks *Jan Svensson*. Just skolan är över huvud taget ett vanligt tema i mellanåldersböckerna. Det kan handla om att få en vikarie, som i *Fröken Spöke* av Kerstin Lundberg Hahn, att ens klass ska få ta hand om ett kungabesök, som i Susanna Alakoskis *Hej Kungen!*, eller att man går på en skola där det visar sig finnas demoner, som i Charles Gilmans *Robert Arthur och demonprofessorn*.

Hästböcker är också en vanlig genre i mellanåldersböckerna. Med *Full galopp på Flinga* avslutar Inger Frimansson sin serie om Konaklubben. I denna sjätte del ska Frossan och hennes klubb åka till Island på ridläger. Produktiva Lin Hallberg har under 2015 publicerat sju nya hästböcker, varav två är mellanåldersböcker. Den ena, *Ärligt talat, Juni!*, är en fristående uppföljare till förra årets bok om hästtjejen Juni och hennes vardag. I *Orkans öga* möter verklighet magi i

berättelsen om Kim som tar hand om hästen Orkan som har blivit misshandlad. Stabenfeldts förlag publicerade ett tjugotal böcker i sin hästbokklubb Penny girl, varav ungefär hälften var mellanåldersböcker. Stabenfeldt ger även ut sina titlar på finska, vilket delvis förklarar att ämnesordet ”Hästar” är så frekvent förekommande i utgivningen. Ett par exempel på titlar i Penny girl som gavs ut 2015 är *Sofie & Alvar* av Ina Bruhn och *Upp till bevis* av Andrea Wandel.

Förra året spanade Sbi på att det kom många svenska originalböcker vars innehåll närmade sig ungdomsbokens tematik. I de här böckerna fanns oftast en tweenie, ett brådmoget förpubertalt barn, vanligen en flicka, som ville umgås med tonåringar och något äldre barn och som tänkte mycket på sex och förhållanden. I årets utgivning ser vi inte samma tendens. Med något enstaka undantag lyser tweeniesarna med sin frånvaro. Exempel på verk där temat finns är Mårten Melins uppföljare *Mycket mer än en puss*, där 13-åriga Isa berättar om kärleksrelationen med Manne.

Den största förändringen i kategorin mellanåldersböcker 2015 är att antalet bildromarer har ökat med mer än det dubbla jämfört med 2014. En bildroman kännetecknas av att den är rikt illustrerad och att illustrationerna har betydelse för förståelsen och/eller upplevelsen av handlingen. Detta är något som har blivit vanligare i utgivningen de senaste åren. Mellanåldersböckerna har tidigare, liksom ungdomsböckerna, vanligen varit helt textbaserade, men nu ser vi alltså att detta håller på att ändras. Sbi sätter endast ämnesordet bildroman på mellanålders- och ungdomsböcker, eftersom illustrationer är en naturlig del i böcker för yngre.

Kännetecknande för bildromanerna bland mellanåldersböckerna är att böckerna ofta ger sken av att det är huvudpersonen i boken som har illustrerat den. Bilderna kan bryta in i texten – till exempel kan små, tecknade bilder på ett objekt ersätta ordet på raden – och i flera fall är delar av texten handskrivna. De är också humoristiskt skrivna. Modellen för de böcker som kommer verkar vara Jeff Kinneys Dagbok för alla mina fans-böcker. Exempel i 2015 års utgivning är *Stjärnreporter (eller?)* av Tamsyn Murray, *Tom Gates: allt är underbart* av Liz Pichon, *Nu är det krig!* av Geoff Rodkey och *Berättelser om en (inte så) graciös isprinsessa* av Rachel Renée Russell. Genrekonventionerna för denna typ av böcker är tydliga och syns redan i böckernas paratexter, som omslagsestetik. Det går att identifiera en bildroman för mellanåldern utgiven 2015 bara genom att titta på bokryggarna, där läsaren möts av en färgglad rygg med oregelbundna bokstäver och vanligen också något grafiskt element, som en snabbskissad figur.

Illustrationer och bildmaterial är som nämnts något som vi tidigare inte har sett särskilt mycket av i de textbaserade mellanåldersböckerna. Nu kommer det på bred front och en rad olika förlag ger ut den här typen av böcker. Den främsta orsaken är förstås det stora genomslag som Jeff Kinneys Dagbok för alla mina fans-böcker har fått. Möjligen kan även förbättrade och billigare trycktekniker vara en orsak, liksom också all forskning om multimodalitet och bildens betydelse som har kommit på senare år. Ett exempel på en mellanåldersbok som tidigare inte har varit illustrerad men som 2015 utgavs i en påkostad genomillustrerad utgåva är J. K. Rowlings *Harry Potter och de vises sten*.

Ungdomsböcker

Efter några år med minskad utgivning av ungdomsböcker ökade antalet något igen 2015 till 249 titlar, men det är översättningarna och framför allt de återgivna som har ökat. Den inhemska utgivningen har tvärtom minskat. Det som framför allt utmärker kategorin är längre dystopi- och fantasybokserier som Siri Pettersens Korpringarna och Cassandra Clares *The Mortal Instruments*. Även thrillern är en vanligt förekommande genre. Som framgår i eget avsnitt ovan är våld en av de mest framträdande trenderna i 2015 års ungdomsböcker.

Sbi uppmärksammade 2011 en ökning i antalet kvinnliga huvudpersoner i ungdomsböckerna, och dessa har fortsatt vara i övervikt sedan dess. Många av dessa flickor tänjer gränser av olika slag och bejakar sin sexualitet, särskilt i den realistiska litteraturen. Flickors och unga kvinnors sexualitet lyfts fram i flera böcker även 2015. I till exempel *Paris, Lola och jag* av Moa Eriksson Sandberg, som är skriven som en samling prosadikter, bejakar två flickor sina sexuella fantasier under en Parisresa. I Maja Hjertzells *Vad gör man inte* är Sanna det sexuellt frigjorda syskonet i en

skara på fyra. Hon beskrivs som den som alltid ligger med fel killar. I år har det också kommit ovanligt många verk där kärlek mellan två flickor står i fokus (se vidare ovan, rubriken Sexualiteter). En mer destruktiv sida av temat skildras i Niclas Christoffers *Airtight*. Här får den sjuttonåriga huvudpersonen Emma leva ut sina sexuella fantasier och upptäcka sin sexualitet genom en äldre lärarvikarie. Emma gillar sex och börjar även webbchatta på en sexchatt med okända samt sälja sex i verkligheten. Hon drömmer om att bli porrstjärna och åker till USA för att vara med i en porrfilm. Men i botten mår Emma dåligt. Hon är självdestruktiv och har dåligt självförtroende.

Inom fantastiken och dystopin ser vi också en övervikt kvinnliga huvudpersoner. Allt fler flickor har hjälteroller i dessa böcker, antingen på egen hand eller som pojkars jämlikar. Det sistnämnda är exempelvis vanligt i Rick Riordans böcker om Percy Jackson. När det kommer till kärleksrelationer är dock flickans roll ofta passiv. Hon är föremålet för en eller fler killars åtrå snarare än att hon själv uttrycker ett begär. Sex skildras i stort sett inte alls i dessa böcker (se vidare ovan, avsnittet Dystopier och dystopisk fantasy).

Ett vanligt motiv i ungdomsböckerna är också självmord och självmordsförsök, som utforskas ur ett flertal vinklar. En vänskap kan inledas på ett torn sex våningar ovanför marken, som i *Som stjärnor i natten* av Jennifer Niven, men självmordet kan också fungera som den minst förskräckliga lösningen långt ute i ett naturreservat. Den krigsskadade fadern i *Stupet* av Nigel Hinton väljer mellan att skjuta ihjäl sina barn och sig själv. Ytterligare andra böcker, exempelvis *Jag var här* av Gayle Forman och *Djupa Ro* av Lisa Bjärbo, handlar om vad som händer med den eller dem som blir kvar efter att en älskad vän eller familjemedlem har tagit sitt liv.

Även andra former av psykisk ohälsa står i fokus i flera böcker. Problematiken skildras oftare ur en närståendes perspektiv än ur den drabbades. Ett vanligt berättartekniskt grepp i flera av de böcker där huvudpersonen har något att bearbeta är att denna uppmuntras att använda sig av dokumentation och/eller konst som ett led i processen. I *Var är Audrey?* av Sophie Kinsella får Audrey, som bland annat lider av social fobi, filma sin vardag. Syftet är att hon en dag ska våga ta av sig sina solglasögon och möta en annan persons blick. Deltagarna i en terapigrupp på ett behandlingshem får i uppgift att skriva om sig själva i *April, april* av Mattias Edvardsson. Detsamma gäller huvudpersonen i Staffan Cederborgs *Kickar*. Men dokumenterandet behöver inte vara auktoriserat av en psykolog. I *Jag och Earl och tjejen som dör* av Jesse Andrews försöker huvudpersonen hantera att en kompis snart ska dö i leukemi genom att göra en film om henne. I flera av dessa skildringar blandas allvar och humor i berättandet.

Faktaböcker

Faktaboksutgivningen ökar för fjärde året i rad och är nu uppe i 314 titlar, vilket är en ökning med 48 titlar jämfört med 2014 och hela 183 titlar sedan 2011. Utgivningen har alltså mer än fördubblats på bara fyra år. Det är bland de svenska faktaböckerna som den största ökningen finns, men även antalet översättningar har ökat.

Precis som tidigare år är mycket sig likt i denna utgivning. Fordon och djur är ämnen som dominerar. Böckerna spänner över ett brett register, från basala fakta med ljud och flikar till mer avancerade fakta. I Anna Hanssons och Maria Anderssons lättlästa *Om rysliga varelser* presenteras fakta om djur och varelser som inte finns i den verkliga världen. Den här typen av böcker finns det flera exempel på. Esbjörn Jorsäters *Fantasifigurer*, Tor och Jan Jägers *Väsen i vår tid* och Johan Egerkrans *Första odjursboken* är några.

Faktaböcker i större format är populärt och ofta är det olika typer av uppslagsverk och atlas. En av de största är *Animalium* (27,5 x 37,5 cm). Den beskrivs bildligt som ett ”museum” där varje kapitel ses som en sal och presenterar en grupp djur, arrangerade efter sin plats i evolutionen.

Faktaboken 2015 verkar också vilja försöka sortera och sammanfatta världen för läsarna. Det har kommit en hel del böcker ”om allting” med mycket information och bilder. *Min atlas över världen*, *Frågor och svar mellan himmel och jord*, *Så funkar allt*, *Stora boken om uppfinningar som förändrat ditt liv* och *Varför är det så: en uppslagsbok om allt möjligt* är några exempel.

När historia står i fokus är det ofta i form av encyklopedier eller historiska atlas med fakta om olika historiska händelser eller platser. Få böcker behandlar dock enskilda historiska händelser på djupet. Undantag finns dock, till exempel Ann-Sofie Jeppsons och Jens Ahlboms *Pelle och världsarvet: om gårdar i Hälsingland*, som beskriver ett svenskt världsarv, hälsingegårdarna, som lika betydelsefulla som Egyptens pyramider. I Gudrun Wessner och Magda Korotyńskas *Familjen Ratzbergers guide till Gamla stan* söker en musfamilj efter en ny plats att bo på då deras gamla, Slussen, ska rivas. För den som är intresserad av storstäder finns korta fakta om flera städer i Martin Haakes *Städer: upptäck världen med 30 illustrerade stadskartor*.

Kroppen är ett stående inslag i faktabokskategorin och presenteras på flera olika sätt genom rena fakta eller i storformat med flikar. Ett kanske mindre förekommande sätt är det som Helen Rundgren och Mattias Adolfsson prövar i *Frankie Steins laboratorium presenterar kroppen*. Här är det Frank som funderar på hur en kropp är uppbyggd. Genom att använda slangor, hallonsaft, pumpen till akvariet och en hel del annat försöker han bygga en människa. Varje år har också sin andel av hur-kommer-bäbisar-till-böcker. I Doris Rübels *Var kommer bebisar ifrån?* förklaras det mesta, allt från varför det finns olika kön till hur babyn överlever i magen.

Flera böcker beskriver det lustfyllda i att odla själv. Det kan röra sig om att skapa en egen skogsträdgård, ett eget grönsaksland eller att odla potatis i en hink. Här kan nämnas *Lilla grönsakslandet: odla, skörda, äta* av Bella Linde och Vanja Sandgren samt *Odla: steg för steg* av Clara Lidström och Annakarin Nyberg. I den sistnämnda uppmanas dessutom de vuxna att hålla sig undan. Från att odla till att äta är inte steget långt. Barn bakar och lagar mat även 2015 och här blandas mästerkockar med nybörjare. I Madeleine Söders *Var kommer maten ifrån?* får läsaren veta svaret på just det. Så även i Felicity Brooks *Mat: en fakta- och pysselbok*, där tomma tallrikar inbjuder till att komponera sin egen maträtt med hjälp av klistermärken.

Böcker om konst för barn blir allt vanligare. I *Första boken om konst* ges exempel på kända konstverk, beskrivningar över vilken teknik som använts och exempel på hur man kan göra själv. I *Min konstbok om färg* kan man lära sig hur färger kan blandas och andra tekniker. Den nya trenden och storsäljare bland böcker för vuxna är målarboken, och den detaljrika *Djur: 35 planscher att färglägga* kan nog även den vuxne känna dragning till.

I flera målar- och pysselböcker inbjuder också det mer avancerade pysslet till eget skapande. Här kan den som vill vika pappersplan eller rymdskepp eller få tips genom *101 saker att göra med ett A4 papper*. Här finns även kartor i storformat i *Kartor - kul och klurigt: pyssel och fakta om olika länder och kulturer* av Aleksandra Mizielńska och Daniel Mizielński, och möjlighet att rita egna uppfinningar i *Mina galnaste uppfinningar: en bok att rita i* av Andrew Rae och Lisa Regan. Även Elin Eks *Jag grejar alltså finns jag* är en pysselbok, med underrubriken ”fixa, sy, baka, läs, tova, bygg, odla!” Den är ovanlig i sitt slag då den spänner över ett så brett fält och även innehåller utdrag ur litterära verk.

Det har även kommit flera faktaböcker om geometri och matematik. I Rosa M. Curtos *Konst genom enkla geometriska former* kan läsaren få inspiration till att skapa egna enkla former och förstå hur en bild eller form kan byggas upp. I Emelie Nilssons och Tove Sundmans bokserie för de allra minsta kan läsaren bekanta sig med siffror och geografiska platser på samma gång. Böckerna, *Räkna med Skåne*, *Räkna med Stockholm* och *Räkna med Öland*, är tryckta i ekofärger och på återvunnen kartong, så kallad EKOPEK.

I 2015 års utgivning finns flera faktaböcker som särskilt lyfter flickor och kvinnor. Kristina Lindströms *Flickornas historia: världen* innehåller berättelser om både verkliga och påhittade flickor från olika tidsepoker. Sassa Buregrens och Elin Lindells *Feminism pågår* sammanfattar vad feminism är och varifrån de feministiska idéerna kommer. I Clara Henrys *Ja jag har mens, hurså?* delar författaren med sig av sina egna erfarenheter av menstruation, går igenom hur mens har behandlats historiskt och tittar på sambandet mellan mens och jämställdhet.

Bland alla idrottsböcker är fotboll fortfarande sporten framför alla. Här finns skildringar av särskilt manliga fotbollsstjärnor, men också några få böcker om kvinnliga idrottare. *Marta: bäst i världen!* av Karin Arnell och Victoria Lagercrantz presenterar den framgångsrika brasilianska

fotbollsstjärnan. Även i *Världens första sportstjärnor* av Bengt Fredrikson, Andreas Palmaer och Kim W. Andersson finns de kvinnliga föregångarna med. Av tio presenterade stjärnor är fyra kvinnor. Näst efter fotboll är hästar och ridsport vanligast förekommande bland idrottsböckerna.

Tecknade serier

Utgivningen av tecknade serier ökade kraftigt under 2015. I jämförelse med 2014 är ökningen närmare 50 procent, en av de största ökningarna i en enskild kategori under året. Det är främst utgivningen av översättningar som har ökat. De manliga huvudpersonerna dominerar fortfarande totalt sett, men tydligt är att de kvinnliga huvudpersonerna håller på att knappa in. I de svenska originalen är det en jämn könsfördelning mellan upphovspersonerna och en övervikt av kvinnliga huvudpersoner, medan det genomgående är manlig dominans i de översatta serierna.

I utgivningen går det att göra en grov indelning mellan realistiska vardagsberättelser och fantastik och science fiction. Fantastiska inslag finns bland annat i Peter Bergtings *Domovoi*, i vilken skildras ett Stockholm där det förekommer älvor, vättar och andra mytiska varelser. Flera verk hör till kategorin science fiction, bland annat två nya samlingsvolymerna med Linda och Valentin samt *Rymdstigar*, en novellsamling där noveller om dessa båda tidsresenärer har samlats. Även utgivning av Roger Leloups serier om den japanska hjältinnan Yoko Tsuno från 1980-talet har påbörjats, med samlingsvolymen *Från Jorden till Vinea*.

I serierna som är förankrade i vardag och verklighet står ofta vänskap, familjerelationer, mobbning och skolan i centrum. *Jag är en åsna!* och *En liten åsna som du och jag* av Emmanuel Guibert och Marc Boutavant är två exempel på det. I flera av de vardagsrealistiska verken är det annars flickor som står i fokus. *Pssst!* av Annette Herzog och Katrine Clante handlar om Viola och hennes funderingar om varför just hon blev hon. *Le stort!* av Raina Telgemeier är baserad på uphovspersonens egen uppväxt och kamp med tandställning och otaliga tandläkarbesök, medan *Oss emellan* av Cazenove & William skildrar hatkärleken mellan systrarna Wendy och Marine. I *Den sommaren* av Mariko Tamaki och Jillian Tamaki skildras vänskapen mellan Rose och Windy. Rose börjar ta klivet in i tonårsvärlden medan Windy fortfarande har fötterna kvar i barnvärlden.

De kvinnliga huvudpersonerna har som nämnts också totalt sett blivit fler och återfinns även i äventyrsberättelserna. I Natalia Batistas tredje och avslutande del *Sword Princess Amaltea. Bok 3* kämpar prinsessan på i sin kamp med att rädda den prins hennes mor anser att Amaltea ska gifta sig med. Vardagsrealism blandat med magi blir det i *Nour och den magiska drycken* av Alexandra-Therese Keining och Peter Bergting. Nour är mobbad i skolan men allt förändras när hon dricker en magisk dryck och upptäcker att hon kan prata med djur.

2015 ser vi även en satsning på serier för yngre barn hos flera förlag. Bland annat har Wibom Books startat Cosmos Comics, med fokus på böcker för yngre barn. Förlaget gav ut *Regnballongen* av Liniers, om två systrar som en regnig dag går ut och leker med en ballong, och *Benny Björn på rätt spår* av Philippe Coudray, korta ensidiga berättelser med lite text om en tokig björn och hans vänner. Rabén & Sjögren satsar på serier för åldern 6–9 år och givit ut inte mindre än nio titlar. Här finns serier om kända barnboksfigurer som Mamma Mu, men även Loka Kanarps nya bekantskaper i *Katten och Ekorren på Sommarön*. Även översatta titlar syns i satsningen, som de redan nämnda om åsnan Ariol och finska *Sanni och Jonas: vinternatt* av Kalle Hökkola och Mari Ahokoivu.

Liksom tidigare år kommer också äldre serier ut i ny förpackning. Även 2015 kom flera inbundna samlingsvolymerna med serier om Kalle Anka och Fantomen, men också till exempel ovan nämnda science fiction-serier, första delen i en samlingsutgåva av westernserien *Blueberry*, *Blueberry: samlade äventyr 1*, av Charlier och Giraud samt *Snobben: det bästa från 1950–1959* av Charles M. Schulz. Dessa ofta påkostade böcker innehåller vanligen inledningstexter skriva av experter, skisser och annat kringmaterial.

Många av böckerna i 2015 års serieutgivning kan kategoriseras som allåldersböcker och många kommer sannolikt också, och kanske till och med främst, att läsas av vuxna. Det rör framför allt dessa påkostade samlingsutgåvor, där mycket av det som har tillkommit 2015 utkom i original

under 1970- och 1980-talen. Deras påkostade utförande gör att de nog i första hand kommer att attrahera de vuxna som vill återuppliva barndomens läsning.

En bidragande orsak till att serieutgivningen har ökat så pass mycket under 2015, är de många nya satsningar på serier för yngre barn som har sett dagens ljus under året. Serier för barn och unga har även uppmärksammats på andra sätt. 2015 var ett av få år då serieböcker nominerades till Augustpriset, och det första året då inte bara en utan två titlar nominerades. Dessa var *Iggy 4-ever* av Hanna Gustavsson, andra boken om Iggy som kämpar på med mobbare, vänskap och sin mamma i en stockholmsk förortsmiljö, och *Din tur, Adrian* av Helena Öberg och Kristin Lidström, som handlar om Adrian som har svårt att läsa och flyr in i sin fantasi, men vars tillvaro förändras när han får en vän i hunden Hejdi. Det vi har sett under 2015 skulle kunna vara starten för en återvitalisering av denna litteraturkategori, som har minskat kraftigt i utgivning sedan mangautgivningens topp för ett knappt decennium sedan.

Samlingar

Till samlingar räknas verk som samlar flera berättelser eller liknande i en och samma bok. Antalet samlingar ökade något under 2015 till 52 stycken. Fortfarande är det mest sagosamlingar som förekommer i denna utgivning, men här finns även annat. En gemensam nämnare för många av samlingarna är att de är påkostade. Böckerna är ofta inbundna och rikt illustrerade.

Sagosamlingarna samlar med fördel klassiska sagor i just påkostad kostym. *Klassiska godnattsagor* är till exempel tyginbunden i kassett. *Min första sagolåda* är en plåtbox som innehåller tio små böcker med en saga i vardera. Närliggande verk kan innehålla mytiska berättelser eller fabler, som *Fornnordiska myter och sagor* och *Klassiska fabler av Aisopos*, också dessa exempel på inbundna, rikt illustrerade böcker. En udda bok i sammanhanget är *Banditsagor: stulna berättelser*, som innehåller nytolkningar av klassiska sagor initierade av teatergruppen Banditsagor.

Innehållet i samlingarna kan också begränsas till en enskild författare. *Stora boken om grodan* av Max Velthuis, *Astrid Lindgrens jul: astrid Lindgren läser sju älskade julsånger* (med spelare) och *Monsterskolan: trilogin* av Märten Melin är tre exempel på detta. Eftersom sagor dominerar i denna kategori vänder sig böckerna oftast till lite yngre barn, men Melins bok, som samlar de tre mellanåldersböckerna om Skogsbingelskolan, är ett exempel på att de också kan vända sig till äldre. Det finns det även andra exempel på, till exempel antologin *Lilla Augustpriset 2015*, som samlar de noveller som nominerades till priset, och *Bara för dig på mellanstadiet. 12 berättelser*, som innehåller noveller av kända författare, som Katarina von Bredow, Pamela Jaskoviak, Kristina Ohlsson och Johan Theorin. Den har sitt syskon i *Bara för dig på lågstadiet: 12 berättelser*, som riktar till barn i yngre skolåldern.

I denna kategori finns också en del verk med kristen tematik. Juliet David och Elina Ellis *99 Bibelberättelser* samlar, som titeln antyder, 99 kända berättelser ur *Bibeln*, medan *Hej Gud, här bor jag: barnens bönbok* av Monica Vikström-Jokela och Mervi Lindman samlar korta böner för barn.

En bok som i denna kategori som är ovanligt bred till sitt innehåll är *Bodo Bodo Filoo och 16 andra berättelser och verser*, en samling som innehåller texter och illustrationer av ledamöter i Svenska barnboksakademien. Den har en bredd både vad gäller författare, typer av texter och målgrupp.

Poesi, sångböcker och dramatik

Poesiverk hör till de svårare verken att katalogisera, eftersom mycket litteratur för framför allt yngre barn är rimmad, men därmed inte nödvändigtvis ska ses som diktsamlingar. Till kategorin Poesi räknar Sbi verk där texterna är korta och uppställda som dikter samt kan läsas som egna enheter, men inte verk som har en sammanhållen berättelse genom hela boken även om det har poetiska kvaliteter, såvida det inte finns paratextuella markörer, det vill säga information på omslaget, i boktiteln, förlagsinformation eller liknande, som säger något annat. ABC-böcker och vanliga barnkammarrim och -ramsor räknas inte som poesi utan vanligen som bilderböcker.

Poesiutgivningen för barn är inte stor, men 2015 var den ovanligt liten. Endast tre titlar har Sbi fört till denna kategori, vilket är en stor minskning jämfört med föregående år då det kom 12

titlar. Det rör sig om poesiantologin *Poesi utan gränser*, en samling dikter av högstadie- och gymnasieelever i Uppsala, som fick till uppgift att skriva dikter på andra språk än svenska och engelska, för att betona alla språks lika värde. De andra två verken är diktsamlingen *Så många jag: fundror för små och stora* av Yllka Sheqiri och en samling verser av Hugo Hamilton (1849–1928), illustrerade av honom själv och utgivna med titeln *Hugo Hamilton: bilder och verser*.

Dramatikutgivningen i bokform för barn och unga är ännu mer blygsam än lyrikutgivningen. Återigen utkom inte en enda titel.

Sångböcker är också det en liten kategori. 2015 utkom 12 titlar. Vanligt i denna utgivning är att boken kompletteras av en cd-skiva. Så sker till exempel i *Barnens sånger och sagor*, en samling klassiska barnsånger illustrerade av Catarina Kruusval, *12 sånger om månaderna*, med en sång för varje månad skrivna av Anna Charlotta Gunnarson (text) och Klas Backman (musik) och illustrerade av Ane Gustavsson, samt *Lilla barnkammARBOKEN: julsånger*.

I denna kategori hittar vi även flera böcker med egen inbyggd musikspelare. Electric Banana Band har fått sin egen sångbok i *Zingalongtjym: 25 glada djungelhits*, med text av Lasse Åberg och musik av Janne Schaffer, och Mamma Mu likaså. Jujja och Tomas Wieslanders visor har samlats i *Mamma Mu och Kråkan: bang Bang Balans och 49 andra sånger att sjunga till musik*, med musikarrangemang och ackompanjemang av Backa Hans Eriksson och Malou Meilink. Den som vill sjunga Disneysånger kan göra det med *Sjung med Disney*, också den med inbyggd spelare.

Återutgivning

År 2015 ligger andelen nya upplagor, nyöversättningar, versioner med nya illustrationer eller textbearbetningar på 14 procent av den totala utgivningen, vilket innebär en liten ökning från år 2014 men en minskning jämfört med tidigare år då återutgivningen i regel har stått för 15–20 procent. Som beskrevs i förra Bokprovnigen finns emellertid ett mörkertal. En del böcker trycks om utan synbara förändringar och ytterligare andra återutges utan att få nytt ISBN. Dessa torde i egentlig mening höra till kategorin återutgivning, men går inte att söka fram i LIBRIS eller i Sbi:s bibliotekskatalog ELSA eftersom de endast blir anmärkningar i befintliga poster. Det svenska dominerar kraftigt i återutgivningen och det är framför allt svenska bilderböcker som återutges. Bland översättningarna återutges framför allt ungdomsböcker.

I bilderböckerna hittas gamla trotjänare som till exempel Inga Borgs serie om Plupp. För de allra yngsta finns nu också serien Första visboken, med visor av Astrid Lindgren, i kartong. En kanske mindre känd bilderbok är Bertil Almqvists *Haren som åkte på öronen*, senast utgiven 1947. Den hungriga krokodilen i Sylviane Donnios och Dorothee de Monfreids klassiska *Jag vill hellre äta ett barn* finns också bland de återutgivna bilderböckerna. En bok som kanske väcker nostalgi hos de vuxna är specialutgåvan av *Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton* med bonusmaterial från filmen. En annan klassiker är Antoine de Saint-Exupéry's *Den lille prinsen*. I denna återutgivning har den iklätts ny översättning av Nova Gullberg Zetterstrand och Henrik Petersen.

Människor på flykt och romernas situation är aktuella teman. Detta skildras bland annat i Ilon Wiklands *Den långa, långa resan* med text av Rose Lagercrantz och i *Sofia Z-4515* av Gunilla Lundgren i samarbete med Sofia Taikon och med bilder av Amanda Eriksson. Här kan också nämnas nyutgåvan av Katarina Taikons *Katitzji*.

Bland kapitelböckerna finns till exempel klassiker som Tove Janssons böcker om Mumintrollen. *Lille Virgil* av Ole Lund Kirkegaard har kommit i nyöversättning av Caroline Bruce. I mellanåldersböckerna är böcker om spöken och magi centralt och det gäller även bland återutgivningen, men här finns också till exempel Jakob Wegelius äventyrsböcker *Legenden om Sally Jones* och *Mördarens apa*. Bland ungdomsböckerna hittar vi framför allt fantasy, dystopier och långserier, som vanligen återutges i pocketformat. Ett exempel på en klassiker som återutgivits är *Unga kvinnor* av Louisa M. Alcott, i Sonja Bergvalls översättning från 1937.

E-böcker och annan digital utgivning

De första e-böckerna inom den svenska barn- och ungdomsboksutgivningen kom år 2000, men Sbi samlar än så länge inte in e-böcker och sammanställer heller ingen statistik över e-boksutgivningen. Några tillförlitliga och jämförbara siffror över utgivningen är inte möjligt att få fram. En fingervisning om utgivningens omfattning går att få om man vänder sig till Bokinfo (tidigare Bokrondellen), vars databas förser främst bokhandlare med information om den svenska utgivningen. I Bokinfos databas finns 418 e-bokstitlar för barn- och ungdomar utgivna i Sverige 2015.¹ Av dessa är 402 skönlitteratur och 16 facklitteratur. Då innehållet i databasen hela tiden förändras går antal titlar emellertid inte att jämföra från år till år. Bokinfo uppskattar att omkring 75 procent av den svenska e-boksutgivningen finns i deras databas, vilket skulle innebära att den totala utgivningen av e-böcker 2015 var omkring 550 titlar.

Sedan 2011 har Sbi noterat ett svagt intresse från svenska utgivare att utveckla och använda digitala funktioner i böcker. Ett fåtal böcker har under 2015 så kallade QR-koder som lotsar läsaren vidare till material på nätet. Ett av få exempel är *Håkan Bråkan och kramsjukan* av Sören Olsson, Anders Jacobsson och Eva Lindén. I slutet på denna bok finns en QR-kod som läsaren kan scanna för att ladda ner Håkan Bråkans fismemo till sin smartphone eller läsplatta för tio kronor. Pruttljud från personerna i Håkan Bråkans värld ska där paras ihop på tid.

¹ Utgivna i Sverige definieras här som utgivna med svenskt ISBN, dvs. ett ISBN som börjar med 978–91.

Litteraturlista

Den här listan innehåller endast böcker utgivna 2015 som nämns i ovanstående dokumentation och är alltså **inte** en förteckning över samtliga böcker som utkom 2015.

- Abu-Alhayyat, Maya & Taha, Lubna. *Vår systers sagokista*. Stockholm : Bokverket
- Aguirre, Ann. *Enklav*. Stockholm: Modernista
- Aguirre, Ann. *Utpost*. Stockholm: Modernista
- Ahlgren, Ida. *Fabelskogen: ett äventyr över hav och land*. Sundbyberg: Pagina
- Ahlin, Karin. *Kom sol!* Stockholm: Alfabet
- Alakoski, Susanna. *Hej Kungen!* Stockholm: Alfabet
- Alcott, Louisa May. *Unga kvinnor*. Stockholm: Bonnier Carlsen
- Almqvist, Bertil. *Haren som åkte på öronen*. Stockholm: Urax
- Anderberg Strollo, Åsa. *Svart sommar*. Stockholm: Alfabet
- Anderson, Laurie Halse. *Skärvor av minnen*. Stockholm: Lavender Lit
- Andrews, Jesse. *Jag och Earl och tjejen som där*. Stockholm: B. Wahlström
- Angerborn, Ingelin. *Gengången*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Arnell, Karin & Lagercrantz, Victoria. *Marta: bäst i världen!* Göteborg: Tukan
- Arnesson, Täpp Lars & Depui, Joakim. *Välkommen hem: en julsaga*. Malung: TLA
- Arro, Lena. *Rebus bygger en skog*. Bromma: Opal
- Aveyard, Victoria. *Röd drottning*. Stockholm: Modernista
- Backman, Klas & Gunnarsson, Anna Charlotta. *12 sånger om månaderna*. Stockholm: Natur & Kultur
- Bamieh, Yara. *Den lilla hemligheten*. Stockholm: Bokverket
- Banditsagor - Stulna berättelser*. Lund: Willa Holma
- Bao, Karen. *Uppstigandet*. Stockholm: Modernista
- Bara för dig på lägstadiet: 12 berättelser*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Bara för dig på mellanstadiet: 12 berättelser*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Batista, Natalia. *Sword princess Amaltea. [Bok 3]*. Hägersten: Kolik
- Bengtsson, Torsten & Andersson, Jonas. *Erik jagar en hund*. Helsingborg: Nypon
- Berggren, Elisabeth & Werngren, Elisabeth. *Ella på ripjakt*. Ulrika: Malou K Media
- Bergmark Elfgrén, Sara & Fröhlich, Maria. *Just nu har vi varandra*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Bergting, Peter. *Domovoi*. Stockholm: Kartago
- Berthet, Sofie. *Dimensioner*. Stockholm: Modernista
- Bey, Annette von der. *De allra första bilderna: pusselbok*. Köln: Schwager & Steinlein
- Bjärbo, Lisa. *Djupa Ro*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Björns, Ida. *Cirkus!* Stockholm: Natur & kultur
- Black, Holly. *Dockskelettet*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Bodo Bodo Filoo och 16 andra berättelser och verser*. Stockholm: Svenska barnboksakademin och Lilla Piratförlaget
- Brandin, Eva & Udéhn, Julia. *Maja och Tytte häst*. Trollhättan: Kikkuli Förlag
- Bredow, Katarina von. *Släppa taget*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Brüggemann, Vera. *De allra första djuren: pusselbok*. Köln: Schwager & Steinlein
- Brière-Haquet, Alice & Larchevêque, Lionel. *Prinsessan som inte tyckte om prinsar*. Bromma: Opal
- Brooks, Felicity. *Mat: en fakta- och pusselbok*. Göteborg: Tukan
- Bruhn, Ina. *Sofie & Alvar*. Malmö: Stabenfeldt
- Buregren, Sassa & Lindell, Elin. *Feminism pågår*. Stockholm: Natur & Kultur
- Carroll, Lewis. *Alice i Spegellandet*. Eskilstuna: Vaktel förlag
- Ceder, Camilla & Mander, Sanna. *Katthämtningen*. Stockholm: Bonnier Carlsen
- Cederborg, Staffan. *Kickar*. Bromma: Opal
- Charlier, Jean-Michel. *Blueberry: samlade äventyr. 1*. Trosa: Cobolt
- Chen, Zhiyuan. *Allra bästa julen*. Stockholm: Hippo

Christin, Pierre. *Rymdstigar*. Trosa: Cobolt

Cooper, Sari. *Vilse i vildmarken*. Malmö: Penny girl/Stabenfeldt

Coudray, Philippe. *Benny Björn på rätt spår*. Hägersten: Cosmos Comics

Cousins, Lucy. *Mollys riddarborg: en läs- och lekbok*. Stockholm: Natur & Kultur

Cronstam, Tony. *Lika eller olika?* Lerum: Idus

Crowther, Kitty. *Jag och Ingenting*. Stockholm: Bergh

Crowther, Kitty. *Mamma Medusa*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Crépon, Sophie. *Stora boken om uppfinningar som förändrat ditt liv!* Bromma: Ordalaget

Curto, Rosa M. *Konst genom enkla geometriska former*. Skällinge: Beta Pedagog

Dahle, Gro & Nyhus, Svein. *Akvarium*. Göteborg: Daidalos

Dahlin, Petrus & Pettersson, Marcus Gunnar. *Bosses rymdäventyr*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Dahlin, Petrus. *Kurragömma*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Danielsson, Agnes & Bergroth, Jonas & Pennlert, Nils. *Listig som en mört: pekbok med alla möjliga & omöjliga djur*. Göteborg: Tukan

Danielsson, Tage & Åhlin, Per. *Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Dahl, Kristin & Hardestam, Malin. *Blött, sött och salt: allt om vatten*. Bromma: Alvina.

David, Juliet & Ellis, Elina. *99 Bibelberättelser*. Forserum: Borneling

Davies, Benji. *Stormvalen*. Stockholm: Hippo

De la Cruz, Melissa. De förlorades ö. Malmö: Egmont Publishing

Deneux, Xavier. *Vi på bondgården*. Stockholm: Natur & Kultur

Deneux, Xavier. *Vi på savannen*. Stockholm: Natur & Kultur

Dickins, Rosie & Hopman, Philip. *Första boken om konst: [med många gör-det-själv-projekt]*. Bromma: Ordalaget

Dickins, Rosie & Guicciardini, Desideria. *Min konstbok om färg*. Göteborg: Tukan

Donnio, Sylviane & Monfreid, Dorothee de. *Jag vill hellre äta ett barn*. Stockholm: En bok för alla

Drewsen, Annelie & Westerberg, Anders. *Kom igen, Amina!* Helsingborg: Nypon

Edvardsson, Mattias. *April, april*. Bromma: Opal

Ee, Susan. *Ånglafall*. Stockholm: Modernista

Egerkrans, Johan. *Första odjursboken*. Stockholm: B. Wahlström

Ehn, Anna & Öström, Mia & Karlsson, Jenny. *Läskigt, Sally*. Bromma . Opal

Ek, Elin. *Jag grejar: alltså finns jag: [fixa, sy, baka, läs, tova, bygg, odla!]*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Ekberg, Peter. *Uppdrag Roxera*. Stockholm: Bergh

Engelman, Lucy & Davies, Val. *Djur: fälthandbok: [35 planscher att färglägga]*. Stockholm: Känguru

Eriksson, Lotta & Lindqvist, Jenny. *Tant Skateboard och spökslottet*. Lerum: Idus

Eriksson, Malin K. & Rahme, Veronica. *Kalle Frågvis: Äntligen fredag!* Bankeryd: Bankeryd bok och kultur

Eriksson Sandberg, Moa & Sandberg, Erik. *Paris, Lola & jag*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Farina, Lorenza & Possentini, Sonia M. L. *Saras vingar*. Umeå: Atrium

Fitzpatrick, Becca. *Black Ice*. Stockholm: B. Wahlström

Forman, Gayle. *Jag var här*. Stockholm: Modernista

Fredrikson, Bengt & Palmaer, Andreas & Andersson, Kim W. *Världens första sportstjärnor*. Stockholm: Alfabet

Frey, James. *Spelet*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Frimansson, Inger. *Full galopp på Flinga*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Frith, Alex & Stowell, Louie & Pincelli, Matteo. *Fornnordiska myter och sagor*. Stockholm: Känguru

Gaiman, Neil & Riddell, Chris. *Splods öga: ett galaktiskt äventyr*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Gardner, Sally. *En planet i mitt huvud*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Gilman, Charles & Smith, Eugene. *Robert Arthur och demonprofessorn*. Stockholm: Känguru/Lind & Co

Green, John. *Efter Alaska*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Green, Sally. *Half bad - Det mörka ödet*. Sundbyberg: Semic

Green, Sally. *Half bad - Ondskans son*. Sundbyberg: Semic

Greening, Rosie & Horne, Jane & Vince, Sarah. *Djurungar: känn på djuren*. Malmö: Egmont Publishing Kids

Guibert, Emmanuel & Boutavant, Marc. *En liten åsna som du och jag*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Guibert, Emmanuel & Boutavant, Marc. *Jag är en åsna!* Stockholm: Rabén & Sjögren

Gullan gris. Skogås: Barthelson

Gustavsson, Hanna. *Iggy 4-ever*. Stockholm: Ordfront Galago

Gustavsson, Per. *Prinsessan och den fasansfulla Björnen*. Stockholm: Natur & Kultur

Haake, Martin & Cherry, Georgia. *Städer: upptäck världen med 30 illustrerade stadskartor*. Stockholm: Känguru

Hagmar, Pia & Källström, Maria. *Saga är hundvakt*. Stockholm: B. Wahlström

Hakkola, Kalle & Ahokoivu, Mari. *Sanni & Jonas: vinternatt*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Hallberg, Lin & Björnstjerna. *Novas hemlighet*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Hallberg, Lin. *Orkans öga*. Stockholm: Lilla Piratförlaget.

Hallberg, Lin & Lesse, Lovisa. *Ärligt talat, Juni!* Stockholm: Rabén & Sjögren

Hallmén, John & Hallmén, Hanna. *Livet som minimonster*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Hamilton, Hugo E. G. *Hugo Hamilton - bilder och verser*. Visby: Nomen/Books-on-demand

Hannam, Judith. *101 saker att göra med ett A4-papper*. Göteborg: Tukan förlag

Hansson, Anna & Andersson, Maria. *Om rysliga varelser*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Haridi, Alex. *Huset mitt emot*. Stockholm: Månocket

Henry, Clara. *Ja jag har mens, burså?* Stockholm: Forum

Herthel, Jessica & Jennings, Jazz & McNicholas, Shelagh. *Jag är Jazz*. Färjestaden: Vombat

Herzog, Annette & Clante, Katrine. *Pssst!* Hägersten: Wibom Books

Hinton, Nigel. *Stupet*. Örnsköldsvik: Argasso

Hjertzell, Maja. *Vad gör man inte*. Stockholm: Gilla böcker

Hoas, Kristina & Flygar, Tobias. *Amanda undrar över el*. Stockholm: Svensk energi

Höglund, Pelle & Svensson, Sten. *Tore och Ama räddar havet: en lärande musiksaga om miljön*. Frösön: Framehouse

Höjer, Dan & Häggman-Sund, Hedvig. *Arkeologdeckarna och inka-skatten*. Sundbyberg: Semic

Höjer, Dan & Lökvist, Stina. *Cirkusdeckarna och mänstensmysteriet*. Sundbyberg: Semic

Isol. *Minstingen: en historia baserad på verkliga händelser*. Stockholm: Alfabet

Jag gillar att vara utombus. Malmö: Egmont Publishing Kids

Jakobsson Lund, Anna. *Aldrig ensam*. Njurunda: Annorlunda

Jakobsson Lund, Anna. *Tredje principen*. Njurunda: Annorlunda

Jeppson, Ann-Sofie & Ahlbom, Jens. *Pelle och världsarvet: om gårdar i Hälsingland*. Stockholm: Bergh

Johansson, Helen & Iversen-Ejve, Jonatan. *Leonora och glasplaneten*. Stockholm: Langenskiöld

Johansson, Nanna & Svensson, Kringlan. *Omänniskor*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Jonsson, Mats. *Emelie Nicklasson och jag*. Stockholm: Alfabet

Jorsäter, Esbjörn. *Fantasifigurer*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Jäger, Tor & Jäger, Jan. *Väsen i vår tid*. Stockholm: Bergh

Jönsson, Camilla. *Ekon*. Stockholm: B Wahlström

Kajio, Shinji & Tsuruta, Kenji. *Emanons minnen*. Göteborg: Ordbilder

Kanarp, Loka. *Katten & Ekorren på Sommarön: [seriebok]*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Karlsson, Ellen & Sundqvist, Josefin. *Innanför min blåa dörr*. Stockholm: Hippo

Karlsson, Ylva & Östergren, Emelie. *Här är världen*. Stockholm: Hippo

Kassius Eggers, Alice. *Flickan med silverskorna*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Keining, Alexandra-Therese & Bergting, Peter. *Nour och den magiska drycken*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Kerr, Esme. *Flickan med glasfågeln*. Stockholm: Opal

Kinsella, Sophie. *Var är Audrey?* Stockholm: B Wahlström

Kirkegaard, Ole Lund. *Lille Virgil*. Stockholm: B. Wahlström

Klaeson, Willy & Lamm, Sharon. *Kit - den lilla vildhästen: berättelsen om ett mustangföl*. Trollhättan: Kikkuli

Klassiska fabler. Stockholm: Känguru

Krog, Niklas. *Nattbuss 198*. Stockholm: B. Wahlström

Kruusval, Catarina. *Barnens sånger och sagor*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lagercrantz, Rose & Eriksson, Eva. *Livet enligt Dunne*. Stockholm: Bonnier Carlsen

l'Arronge, Lilli. *Jag stor du liten*. Göteborg: Kabusa Böcker

Le Huche, Magali. *Pompes orkester*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Leloup, Roger. *Från Jorden till Vinea*. Trosa: Cobolt

Lilla barnkammARBOKEN julsånger. Stockholm: Bonnier Carlsen

Lidbeck, Petter. *Jesus och jag*. Stockholm: Natur & Kultur

Lidbeck, Petter. *Men finns ändå*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lidström, Clara & Nyberg, Annakarin. *Odla: steg för steg*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lind, Sara. *När mamma har druckit vin lagar hon inte mat*. Ystad: Siljans Måsar

Lindbäck, Johanna. *Jan Svensson*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Linde, Bella & Sandgren, Vanja. *Lilla grönsakslandet: odla, skörda, äta*. Stockholm: Alfabet

Lindgren, Astrid. *Astrid Lindgrens jul: Astrid Lindgren löser sju älskade julsagor*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Lindström, Kristina & Bodén, Lina. *Flickornas historia: världen*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Liniers. *Regnballongen*. Hägersten: Cosmos Comics

Lu, Marie. *Den unga eliten*. Stockholm: Modernista

Lundberg Hahn & Rosén, Åsa, Kerstin. *Fröken Spöke*. Helsingborg: Nypon

Lundberg, Sara. *Vita Öjvind och ingenting*. Stockholm: Alfabet

Lundgren, Gunilla & Taikon, Sofia & Eriksson, Amanda. *Sofia Z-4515*. Stockholm: En bok för alla

Lundh Gitse, Birgitta. *Farmor reser till Afrika*. Nösund: Birgitta Lundh Gitse

Lundholm Moberg, Annika. *Sven går på kalas*. Bromma: Opal

Lundqvist, Jesper & Pettersson, Marcus Gunnar. *Vi letar skatt*. Linköping: Olika

Löfvander, Patrik. *Tove och Oliver: lär i naturen*. Moheda: Mediakusten

Lövestam, Sara. *Som eld*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

McConnell, Camilla & Nyman, Anastasia. *Barnbok om IVF*. Tungelsta: Camilla McConnell

Maclain, James. *Frågor och svar om allt mellan himmel och jord: bitta svaren backom luckorma: med fler än 135 flikar & hundratals fakta*. Göteborg: Tukan

Magntorn, Erik & Lawenius, Peter. *På uppdrag i spökehuset: ett sommaräventyr*. Stockholm: Lindskog

Magntorn, Erik & Gnospelius, Staffan. *Sagan om Halvdan Hårde*. Malmö: Hirschfeld

Magnusson, Jens & Wikström, Jeppe. *Titta, lampa!* Stockholm: Max Ström

Mangold, Maud & Sandberg, Maria. *Miranda och sjörövkatten*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Maury, William & Cazenove, Christophe. *Oss emellan*. [Stockholm]: Gaspard

Maxeiner, Alexandra & Badstuber, Martina. *Jag, Lilly och resten av världen*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Melin, Mårten. *Monsterskolan: trilogin*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Melin, Mårten. *Mycket mer än en puss*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Meyer, Marissa. *Cress*. Stockholm: Modernista

Michaelidou-Kadi, Marina & Stamatiadi, Daniela. *Sabelles röda klänning*. Stockholm: Mirando

Michaelis, Antonia. *Nashville eller varglegen*. Bromma: Opal

Min atlas över världen. Göteborg: Tukan förlag

Min första sagolåda: en söt låda med tio små böcker med klassiska sagor: en sagoskattkista till barnrummet!

Skogås: Barthelson

Mizielińska, Aleksandra & Mizieliński, Daniel. *Kartor - kul & klurigt: pyssel och fakta om olika länder och kulturer*. Stockholm: Alfabet

Munroe, Randall. *Så funkar allt: komplicerade saker förklarade med enkla ord*. Stockholm: Volante

Murray Brodin, Kristina & Lindholm, Jessica. *Kom alla djur!* Lidingö: Vivlio

Murray Brodin, Kristina & Johansson, Bettina. *Var är pappas skor?* Linköping: Olika

Murray, Tamsyn. *Själlsreporter (eller?)*. Göteborg: Tukan

Niclas Christoffer. *Airtight*. Helsingborg: Hoi

Nielsen, Susin. *Du är ett geni*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Nilsson, Emelie & Sundman, Tove. *Räkna med Öland*. Borgholm: Ella Gustava

Nilsson, Emelie Sundman, Tove. *Räkna med Skåne*. Borgholm: Ella Gustava

Nilsson, Emelie Sundman, Tove. *Räkna med Stockholm*. Borgholm: Ella Gustava

Nilsson, Frida & Jansson, Alexander. *Ishavspirater*. Stockholm: Natur & kultur

Nilsson, Ingela. *Holgers bästisar*. Hamburgsund: Collaget AB

Nilsson, Malin. *Det är jag som är Mickan!* Borgholm: Vombat

Nilsson, Moni & Sheppard, Sarah. *Tsatsiki och Hammarn*. Stockholm: Natur & Kultur

Niven, Jennifer. *Som stjärnor i natten*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Nordin, Sofia. *Som om jag vore fantastisk*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Nordqvist, Sven. *Var är Pettson?: pusselbok med 36 bitar*. Bromma: Opal

Ohlsson, Kristina & Vanzo, Filippo. *Mysteriet på Hester Hill*. Stockholm: Lilla Piratförlaget

Olsson, Sören & Jacobsson, Anders & Lindén, Eva. *Håkan Bråkan och kramsjukan*. Malmö: Egmont Kids Media

Osborne, Mary Pope & Murdocca, Sal. *Midnatt på månen*. Stockholm: B. Wahlström

Oskarsson, Bárður. *Den platta kaninen*. Göteborg: Kabusa Böcker

Persson, Emmelie. *Axel & Åtto*. Stockholm: Baxalta Sweden

Persson, Klara. *Orden var är ni?* Stockholm: Urax

Pettersen, Siri, Röta. Stockholm: B. Wahlström

Pichon, Liz. *Tom Gates: allt är underbart*. Stockholm: Alfabet

Pierrou, Tove & Hellgren, Joanna. *Småkrypsboll*. Stockholm: Natur & kultur

Poesi utan gränser 2015: poesitävling för skolelever på valfritt språk: diktantologi. Uppsala: Föreningen

Poesi utan gränser i samarbete med Uppsala stadsbibliotek

Poznanski, Ursula. *Samman-svärjningen*. Bromma: Opal

Rae, Andrew & Regan, Lisa. *Mina galnaste uppfinningar: [en bok att rita i]*. Sundbyberg: Pagina

Rodkey, Geoff. *Nu är det krig!* Stockholm: B Wahlström

Rowell, Rainbow. *Fangirl*. Stockholm: Bergh

Rowling, J. K. & Kay, Jim. *Harry Potter och de vises sten*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Rumi, Jalal ad-Din. *Papegojan och köpmannen: en berättelse ur Masnavi*. Tehran: Parian ; Helsingborg: Rhyton

Rundberg, Johan. *Knockad Romeo*. Stockholm: Natur & Kultur

Rundgren, Helen & Adolfsson, Mattias. *Frankie Steins laboratorium presenterar kroppen*. Stockholm: Alfabet

Russell, Rachel Renée. *Berättelser om en (inte så) graciös isprinsessa*. Stockholm: Modernista

Ruta, Matilda. *Ninna och sjukhusfågeln*. Stockholm: Natur & Kultur

Rübel, Doris. *Var kommer bebisar ifrån?* Bromma: Texicon

Saint-Exupéry, Antoine de. *Den lille prinsen*. Stockholm: Modernista

Sandén, Mårten & Bodén, Lina. *Skorstensjul*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Sandén, Mårten. *Sju förtrollade kvällar*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Sanderson, Brandon. *Sista riket*. Stockholm: Modernista

Schaffer, Janne & Åberg, Lasse. *Zingalongtjym: 25 glada djungelbits*. [Stockholm]: Rabén & Sjögren

Schiefauer, Jessica. *När hundarna kommer*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Schulz, Charles M. *Snobben, det bästa från 1950-1959*. Trosa: Cobolt

Scott, Katie & Broom, Jenny. *Animalium*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Selsfors, Anneli & Petit, Christiane. *Englasaga*. [Bankeryd: Wordtrail Consulting: Martin Johansson]

Sheqiri, Yllka & Hedlund, Melanie. *Så många jag: fundror för små och stora*. Göteborg: Ordspår

Simukka, Salla. *Svart som ebenholts*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Sjögren, Viveka. *Om du skulle fråga Micha*. Göteborg: Kabusa böcker

Smith, Jim. *Jag är faktiskt inte en loser: Barry Loser*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Smith, Jim. *Jag är inte en loser: Barry Loser*. Stockholm: Rabén & Sjögren

So, why are you here?: a polyphonic novel. Stockholm: Lilla akademiens musikgymnasium

Stark, Ulf & Wirsén, Stina. *System från havet*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Stiessel, Lena & Ahlbom, Jens. *Albert Mus berättar om celler*. Bromma: Opal

Sundström, Rickard & Fleur, Daniel. *Gitarren som rockade fett*. Aneby: Leoförlaget

Sunvisson, Per. *2041*. Stockholm: PS. Förlag

Söder, Madeleine. *Var kommer maten ifrån?* Stockholm: Rabén & Sjögren

Söderberg, Marta. *Athena*. [Stockholm]: Gilla böcker

Taikon, Katarina & Hellgren, Joanna. *Katitzji; & Katitzji och Swing*. Stockholm: Natur & kultur

Tamaki, Mariko & Tamaki, Jilian. *Den sommaren*. Höör: Placebo Press

Tejima, Keizaburo & Fujimura, Hisakazu & Shitaku, Yae. *Harguden Isopo: en ainumyt från Japan*. Malmö: Hjulet

Telgemeier, Raina. *Le stort!* Lund: Twinsy/Sandvik

Tiberg, Joar & Tidholm, Anna-Clara. *Den blå traktorn*. Stockholm: Alfabet

Tiberg, Joar & Ahmed Backström, Siri. *Rovan*. Stockholm: Karneval

Tidholm, Anna-Clara & Hellgren, Joanna. *Min brorsa heter Noa*. Stockholm: Alfabet

Trimbel, Oscar. *Sheekoxariirooyinkii Saxaaraba: sheekooyin ka yimid dhulka Soomaalida. Ökensagor: berättelser från Somalia*. Stockholm: Författares Bokmaskin

Töringe, Sanna & Digman, Kristina. *Katt kan i skogen*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Wahlén, Christina. *Fågelöns hemlighet*. Stockholm: Rabén & Sjögren

Wallner, Katinka. *Du är bäst när du är dig själv*. Skillinge: Ariton

Wandahl, Camilla. *Havets sång*. Malmö: Girl:it/Stabenfeldt

Wandel, Andrea. *Upp till bevis*. Malmö: Penny girl/Stabenfeldt

Wang, Xiaoming. *Jordnötsprutten*. Lund: Chin Lit

Varför är det så?: en uppslagsbok om allt möjligt. Göteborg: Tukan

Wegelius, Jakob. *Legenden om Sally Jones*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Wegelius, Jakob. *Mördarens apa*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Velthuijs, Max. *Stora boken om Grodan*. Stockholm: Bergh

Wessnert, Gudrun & Korotyńska, Magda. *Familjen Ratzbergers guide till Gamla Stan*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Wieslander, Lotte. *Påfågels barn*. Hestra: Isaberg förlag

Wik, Jenny. *Bosses promenad*. Göteborg: Kabusa böcker

Wikland, Ilon & Lagercrantz, Rose. *Den långa, långa resan*. Stockholm: Bromberg

Wikman, Ellinor & Lundmark, Sandra. *Snigelboken: Alltid, älskad*. Göteborg: Ellinor Wikman

Vikström-Jokela, Monica & Lindman, Mervi. *Hej Gud, här bor jag: barnens bönbok*. Varberg: Argument

Virke, Emma. *Memmo och Mysen väntar på vintern*. Bromma: Alvina

Wänblad, Mats. *Så funkar det!: hemma och runt omkring: för alla nyfikna*. Stockholm: Bonnier Carlsen i samarbete med Tekniska museet

Yancey, Richard. *Monstrumologen: William James Henry*. Stockholm: Modernista

Zoboli, Giovanna & Mulazzani, Simona. *Jag önskar jag hade...* Stockholm: Urax

Zyka, Georg. *På andra sidan*. Trollhättan: Kikkuli

Åkerblom, Gull. *Ringar på svart vatten*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Öberg, Helena & Lidström, Kristin. *Din tur, Adrian*. Stockholm: Mirando

Öström, Mia. *Skuggsommars*. Stockholm: Gilla böcker

Statistikbilaga

**År 2015 utkom totalt 2089 barn- och ungdomsböcker
i Sverige**

År 2014 utkom 1860 titlar

Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2015

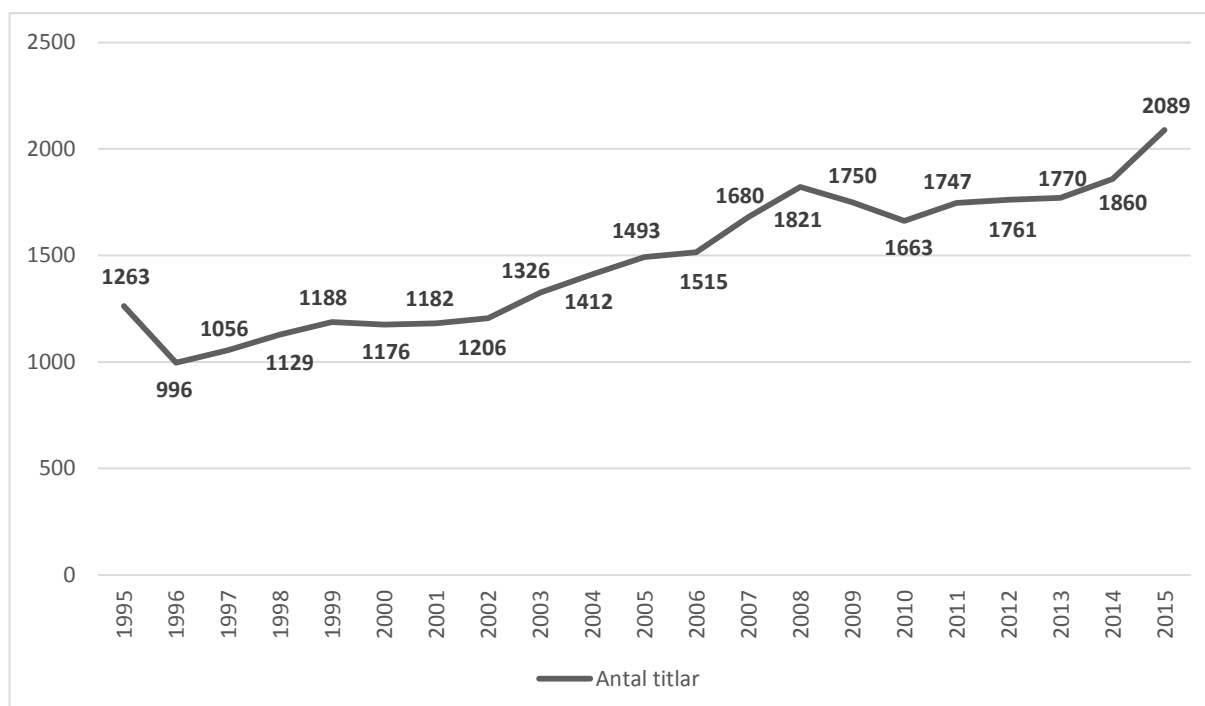
År 2015 utkom 2089 barn- och ungdomsböcker i Sverige. Totalt antal svenska barn- och ungdomsböcker 2015 var 1172 titlar vilket utgör 56 % av den totala utgivningen (2014: 1067 = 57 %). Totalt antal översatta barn- och ungdomsböcker 2015 var 919 titlar vilket motsvarar 44 % (2014: 793 = 43 %). Av den totala barn- och ungdomsutgivningen utgörs 86 % av förstaupplagor (2014: 87 %).

Tabell 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	680	685
Dramatik	-	-
Faktaböcker	293	341
Kapitelböcker	278	358
Mellanåldersböcker	245	310
Poesi	12	3
Samlingar	47	48
Sångböcker	8	12
Tecknade serier	56	83
Ungdomsböcker	241	249
Totalsumma	1860	2089

Kommentar: År 2015 utkom totalt 2089 barn- och ungdomsböcker, vilket är en **ökning med 12,3 %** jämfört med 2014.

Diagram 1. Totala utgivningen av barn- och ungdomsböcker 1995–2015

Svenska och översatta barn- och ungdomsböcker 2015

Tabell 2. Totala utgivningen av svenska barn- och ungdomsböcker, 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	422	442
Dramatik	-	-
Faktaböcker	97	121
Kapitelböcker	213	252
Mellanåldersböcker	135	174
Poesi	11	3
Samlingar	36	29
Sångböcker	8	10
Tecknade serier	21	24
Ungdomsböcker	124	117
Totalt	1067	1172

Kommentar: Den totala svenska utgivningen 2015 ökade med 9,8 % jämfört med 2014.

Tabell 3. Totala utgivningen av översatta barn- och ungdomsböcker, 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	258	243
Dramatik	-	-
Faktaböcker	196	220
Kapitelböcker	65	106
Mellanåldersböcker	110	136
Poesi	1	-
Samlingar	11	19
Sångböcker	-	2
Tecknade serier	35	59
Ungdomsböcker	117	132
Totalt	793	917

Kommentar: Den totala översatta utgivningen 2015 ökade med 15,6 % jämfört med 2014.

Diagram 2. Fördelning mellan svenska och översatta barn- och ungdomsböcker, totala utgivningen 2015

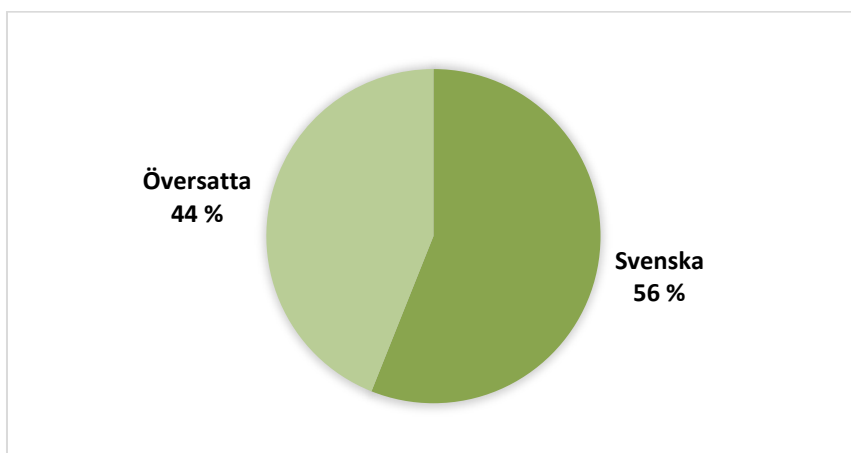

Diagram 3. Utgivningen av barn- och ungdomsböcker 2001–2015, jämförelse svenska och översatta böcker

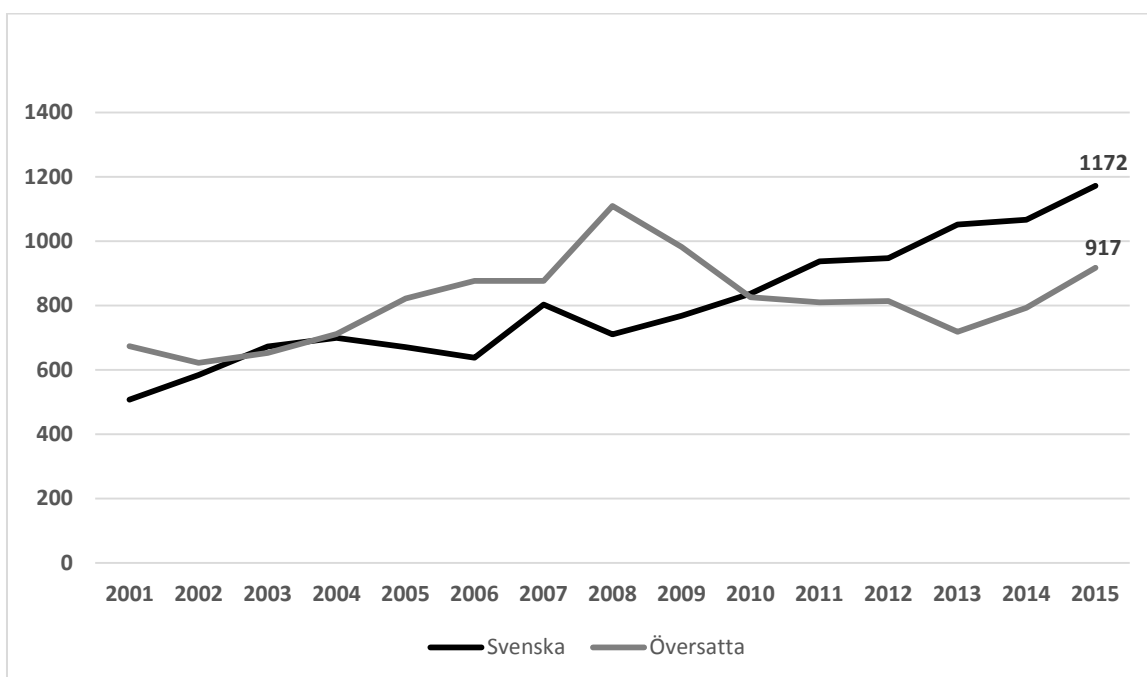
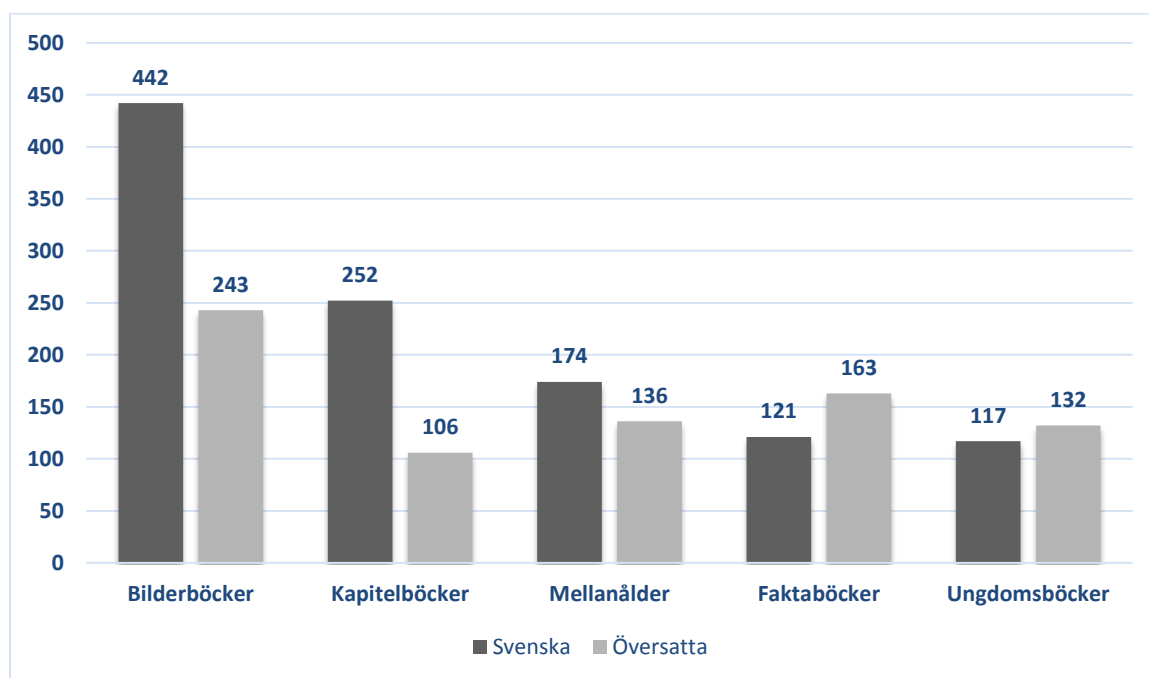

Diagram 4. Total utgivning i de största kategorierna 2015

Förstaupplagor av barn- och ungdomsböcker 2015

Tabell 4. Svenska barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	309	304
Dramatik	-	-
Faktaböcker	86	114
Kapitelböcker	199	222
Mellanåldersböcker	119	154
Poesi	10	3
Samlingar	32	28
Sångböcker	7	10
Tecknade serier	19	21
Ungdomsböcker	101	95
Totalt	882	951

Kommentar: Utgivningen av svenska förstaupplagor 2015 ökade med 7,9 % jämfört med 2014.

Tabell 5. Översatta barn- och ungdomsböcker, förstaupplagor 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	245	236
Dramatik	-	-
Faktaböcker	191	215
Kapitelböcker	63	103
Mellanåldersböcker	101	129
Poesi	1	-
Samlingar	11	19
Sångböcker	-	2
Tecknade serier	35	50
Ungdomsböcker	90	92
Totalt	737	846

Kommentar: Utgivningen av översatta förstaupplagor 2015 ökade med 14,8 % jämfört med 2014.

Diagram 5. Svenska och översatta förstaupplagor i de största kategorierna 2015

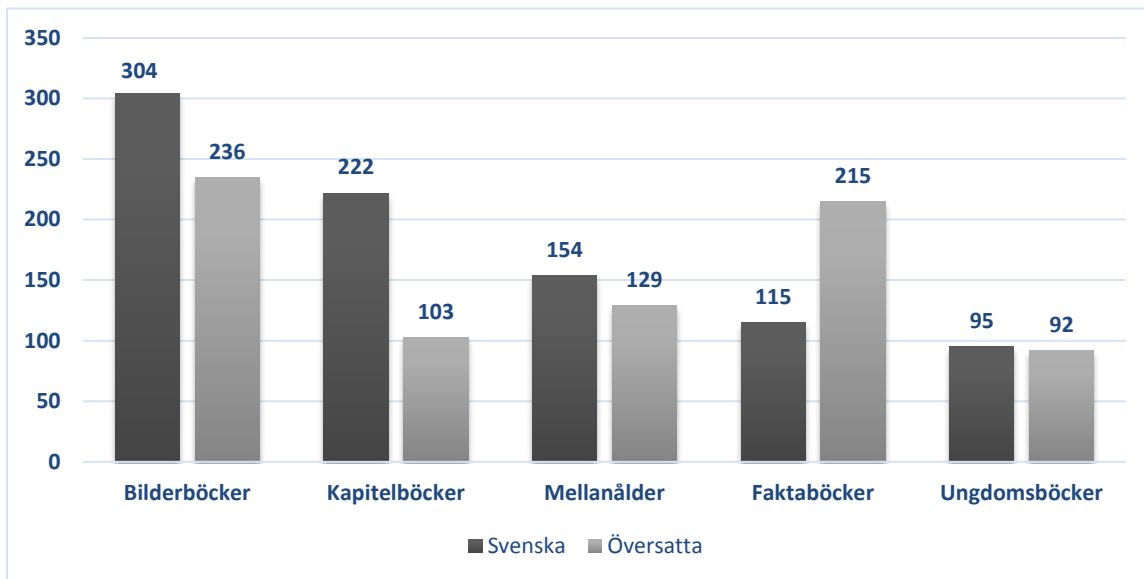
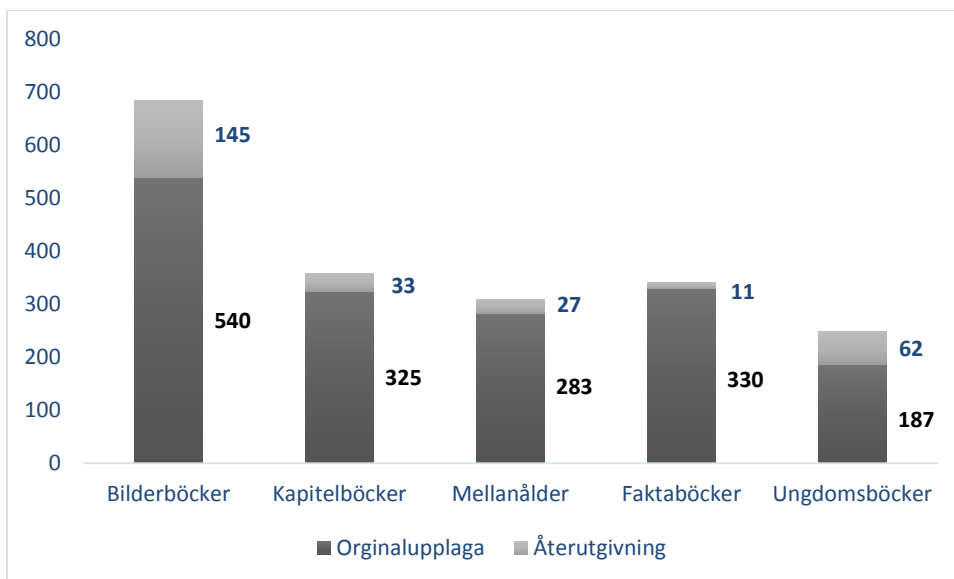

Diagram 6. Totala utgivningen uppdelat på förstaupplagor och återutgivning 2015

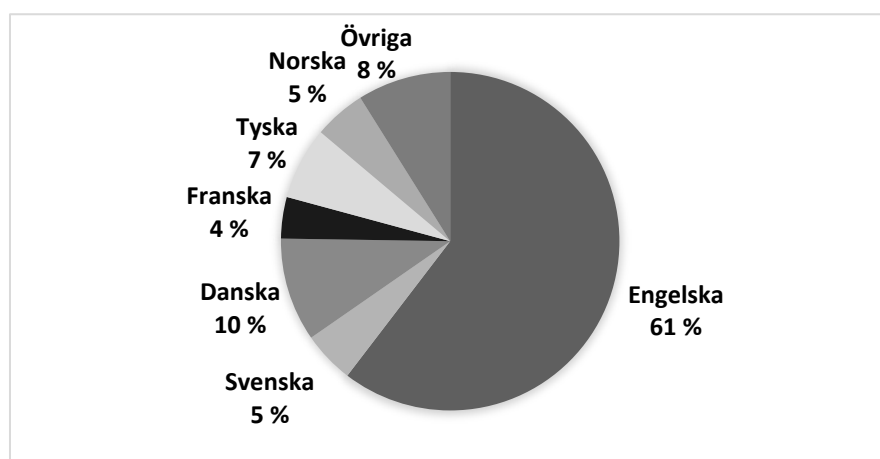
Översättningar av barn- och ungdomsböcker 2015

Tabell 6. Språk varifrån översättningarna gjorts i förstaupplagor 2014–2015

Språk	2014	2015
Engelska	461	516
Danska	55	81
Tyska	39	57
Norska	23	44
Svenska*	47	44
Franska	42	38
Nederländska	11	15
Uppgift saknas	15	11
Finska	8	9
Isländska	9	8
Italienska	3	3
Japanska	1	3
Portugisiska	9	3
Spanska	5	3
Arabiska	-	2
Kinesiska	3	2
Ungerska	2	2
Grekiska	-	1
Persiska	-	1
Polska	1	1
Tjeckiska	-	1
Estniska	1	-
Serbiska	1	-
Slovenska	1	-
Totalsumma	737	846

*Böcker översatta från svenska till annat språk och utgivna i Sverige.

Diagram 7. Språk varifrån översättningar hämtats 2015.

Återutgivning av barn- och ungdomsböcker 2015

Tabell 7. Svensk återutgivning 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	113	138
Dramatik	-	-
Faktaböcker	11	7
Kapitelböcker	14	30
Mellanåldersböcker	16	20
Poesi	1	-
Samlingar	4	1
Sångböcker	1	-
Tecknade serier	2	3
Ungdomsböcker	23	22
Totalt	185	221

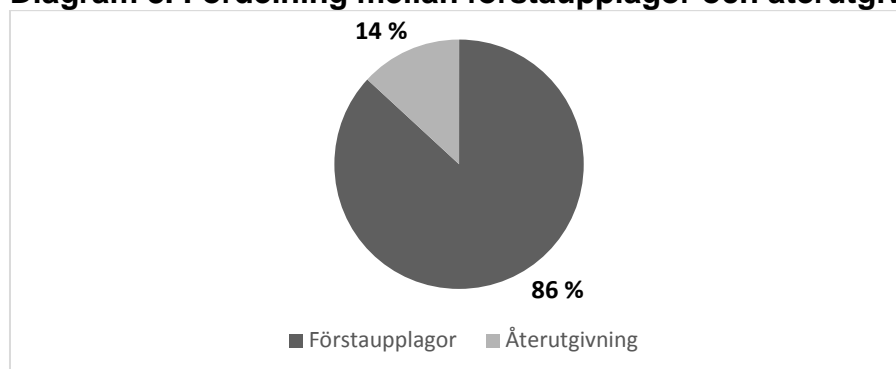
Kommentar: Den svenska återutgivningen 2015 ökade med 18,9 % jämfört med 2014.

Tabell 8. Översatt återutgivning 2014–2015

Kategori	2014	2015
Bilderböcker	13	7
Dramatik	-	-
Faktaböcker	5	5
Kapitelböcker	2	3
Mellanåldersböcker	9	7
Poesi	-	-
Samlingar	-	-
Sångböcker	-	-
Tecknade serier	-	9
Ungdomsböcker	27	40
Totalt	56	71

Kommentar: Den översatta återutgivningen 2015 ökade med 26,8 % jämfört med 2014.

Diagram 8. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2015

Upphovspersoner i förstaupplagor 2015

Tabell 9. Upphovspersoners kön i svenska förstaupplagor 2015. Föregående år inom parentes

Kategori	Kvinna	Man
Bilderböcker	258 (257)	108 (120)
Dramatik	- (-)	- (-)
Faktaböcker	73 (48)	42 (29)
Kapitelböcker	170 (144)	94 (85)
Mellanåldersböcker	108 (83)	62 (47)
Poesi	1 (6)	1 (2)
Samlingar	8 (11)	1 (6)
Sångböcker	2 (3)	4 (2)
Tecknade serier	12 (10)	12 (5)
Ungdomsböcker	65 (66)	33 (34)
Totalt	697 (628)	357 (330)

Kommentar: Av det totala antalet upphovspersoner i svenska förstaupplagor 2015 var **66,1 % kvinnor** (2014: 65,6 %) och **33,9 % män** (2014: 34,4 %).

Tabell 10. Upphovspersoners kön i översatta förstaupplagor 2015. Föregående år inom parentes

Kategori	Kvinna	Man
Bilderböcker	130 (133)	79 (113)
Dramatik	- (-)	- (-)
Faktaböcker	111 (69)	79 (55)
Kapitelböcker	61 (31)	61 (29)
Mellanåldersböcker	82 (67)	49 (33)
Poesi	- (1)	- (-)
Samlingar	10 (5)	6 (1)
Sångböcker	1 (-)	- (-)
Tecknade serier	9 (3)	36 (27)
Ungdomsböcker	63 (61)	31 (30)
Totalsumma	467 (370)	341 (288)

Kommentar: Av det totala antalet upphovspersoner i översatta förstaupplagor 2015 är **57,8 % kvinnor** (2014: 56,2 %) och **42,2 % män** (2014: 43,8 %).

Huvudpersoner i förstaupplagor 2015

Tabell 11. Huvudpersoners kön i svenska förstaupplagor 2015. Föregående år inom parentes

Kategori	Flicka	Pojke	Par
Bilderböcker	86 (79)	74 (97)	10 (11)
Kapitelböcker	90 (66)	63 (75)	22 (30)
Mellanåldersböcker	57 (60)	53 (31)	14 (8)
Tecknade serier	9 (7)	4 (5)	- (-)
Ungdomsböcker	39 (46)	29 (21)	9 (14)
Totalsumma	281 (258)	223 (229)	55 (54)

Kommentar: 2015 var **55,8 % flickor** (2014: 53,0 %) och **44,2 % pojkar** (2014: 47,0 %) i svenska förstaupplagor. Här redovisas förekomsten av huvudpersoner om det går att fastställa, därav skillnaden jämfört med de totala siffrorna. Huvudpersoner kan också vara t ex ett djur eller en sak. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges nedan.

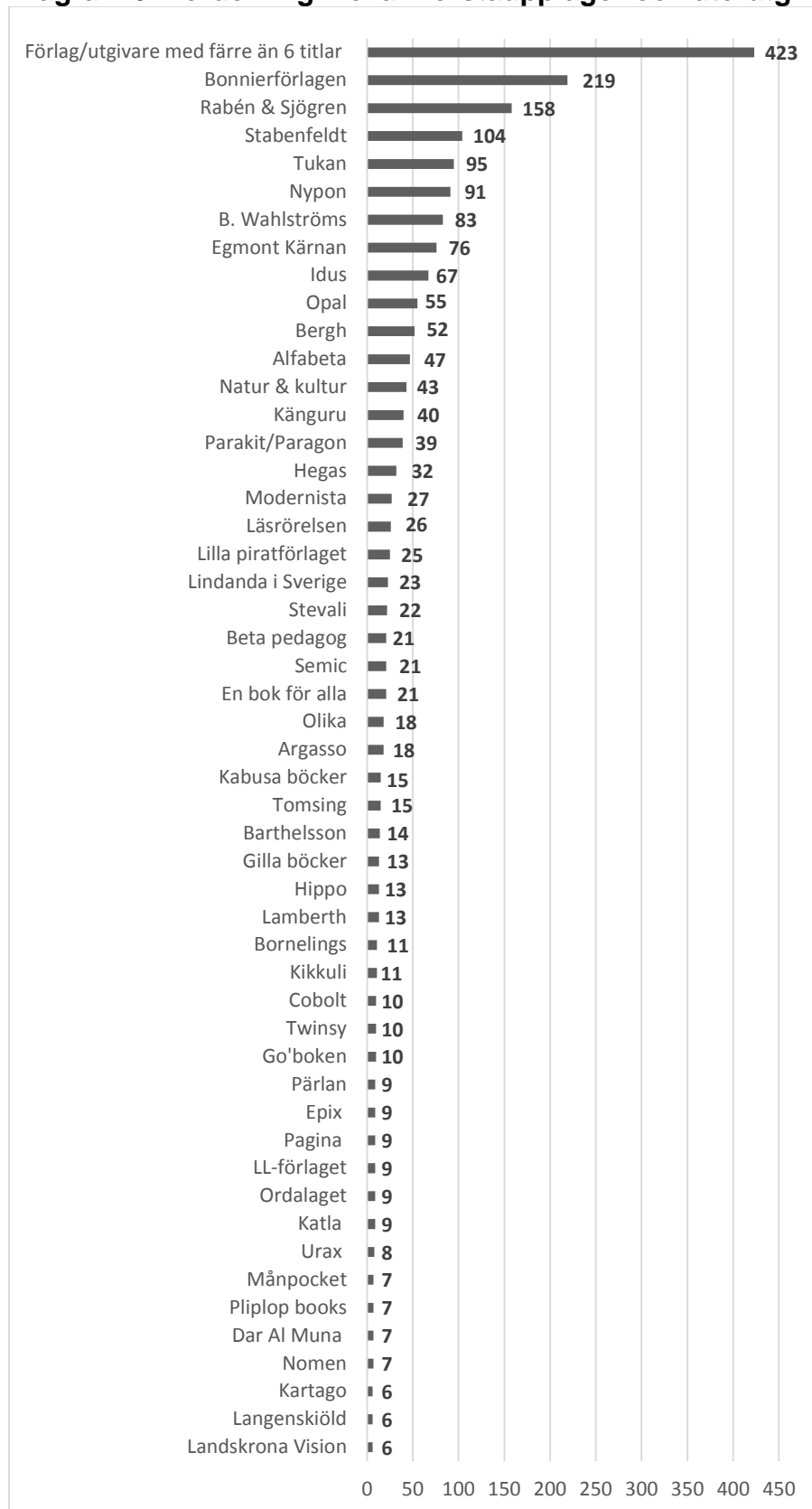
Tabell 12. Huvudpersoners kön i översatta förstaupplagor 2015. Föregående år inom parentes

Kategori	Flicka	Pojke	Par
Bilderböcker	37 (50)	53 (64)	4 (10)
Kapitelböcker	23 (21)	47 (27)	3 (6)
Mellanåldersböcker	66 (48)	42 (34)	3 (1)
Tecknade serier	7 (3)	15 (12)	4 (3)
Ungdomsböcker	52 (38)	25 (28)	5 (11)
Totalsumma	185 (160)	182 (165)	19 (31)

Kommentar: 2015 var **50,4 % flickor** (2014: 49,2 %) och **49,6 % pojkar** (2014: 50,8 %) i översatta förstaupplagor. Här redovisas förekomsten av huvudpersoner om det går att fastställa, därav skillnaden jämfört med de totala siffrorna. Huvudpersoner kan också vara t ex ett djur eller en sak. Huvudpersoner räknas enbart i de kategorier som anges nedan.

Utgivningen fördelad på förlag/utgivare

Diagram 9. Fördelning mellan förstaupplagor och återutgivning 2015

Ämnesord

Barn- och ungdomsböcker är sökbara med hjälp av ett stort antal ämnesord i Svenska barnboksinstitutets biblioteksdatabas ELSA. De vanligast förekommande ämnesorden 2015 var per kategori (förutom de könsbestämmande orden flickor och pojkar):

Bilderböcker (från 0 år)

Förmänskligade djur
Vänskap
Djur
Lek
Familjen
Hundar
Katter
Rädd
Skogar
Troll
Ensamhet
Prinsessor
Bebisar
Kaniner
Kärlek
Sverige

Kapitelböcker (från ca 6 år)

Vänskap
Skolan
Familjen
Sverige
Syskon
Magi
Stöld
Hundar
Monster
Förmänskligade djur
Hästar
Sommarlov
Tävlingar
Pappor
Fotboll
Kärlek

Mellanåldersböcker (från ca 9 år)

Vänskap
Skolan
Övernaturligt
Magi
Hästar
Familjen
Sverige
Kärlek
Parallella världar
Spöken
Mobbning
Sommarlov
Syskon
Fotboll
Vardagsliv
Tvillingar

Ungdomsböcker (från ca 12 år)

Kärlek
Vänskap
USA
Skolan
Sverige
Magi
Övernaturligt
Storbritannien
Familjen
Maktkamp
Hemligheter
Syskon
Framtiden
Väld
Monster
Döden

Program och föreläsningar

15 mars kl. 13.00–16.00 och 16 mars kl. 09.00–12.00

<u>15 mars</u>	<u>16 mars</u>	
13.00	09.00	Lillemor Torstensson, Sbi, hälsar välkommen
13.10	09.10	Barn- och ungdomsböcker utgivna 2015 – statistik, trender och tendenser. Sofia Gydemo, Sbi
13.45	09.45	Vatten överallt. Lillemor Torstensson, Sbi
14.05	10.05	Alla lika, alla olika? Blottlagda klyftor. Karin Mossed, Sbi
14.15	10.15	Paus. Möjlighet att se utställningen av 2015 års barn- och ungdomsböcker i biblioteket, 1 tr upp
14.45	10.45	No More Mr. Nice Guy – elakheten rättfärdigad? Åsa Warnqvist, Sbi
15.10	11.10	Runt och fyrkantigt – dystopins inramning. Kajsa Bäckius, Sbi
15.20	11.20	En studie i våld – tematiska och berättartekniska nedslag i årets ungdomsromaner. Maria Nilson, forskare, Linnéuniversitetet

Plats:

Svenska barnboksinstitutet, Odengatan 61, Stockholm, T-bana Odenplan.
Fri entré. Ingen förhandsanmälan. Kom i tid då vi har begränsat antal platser.

Utställning:

Utställning med alla barn- och ungdomsböcker från 2015 i Sbi:s bibliotek 15 mars till 21 april.
Visas även i pauserna den 15 och 16 mars.

Med stöd från Stockholms stad

#bokprovning

www.sbi.kb.se/bokprovning

Sbi SVENSKA
BARNBOKS
INSTITUTET
THE SWEDISH INSTITUTE FOR CHILDREN'S BOOKS

Om Bokprovning 2016

#bokprovning, www.sbi.kb.se/bokprovning

Föreläsare

Maria Nilson är lektor i litteraturvetenskap vid Linnéuniversitetet. Ett av hennes forskningsområden är ungdomsromaner i allmänhet och dystopier i synnerhet. Hon har bland annat skrivit boken *Teen noir - om mörkret i modern ungdomslitteratur* (BTJ förlag, 2013).

Sofia Gydemo är bibliotekarie på Sbi. Hon har suttit i juryn för Augustpriset, arbetat med urval för Barnbokskatalogen, skrivit *New Swedish Books* för Kulturrådet, ansvarat för bokbloggen Flaskposten och arbetat som projektledare för Bokjuryn.

Lillemor Torstensson är kommunikator på Sbi. Hon har suttit i Augustjuryn, gjort urval till Sveriges Radios Barnens Romanpris samt arbetat med Bokjuryn.

Karin Mossed är bibliotekarie på Sbi. Hon har varvat biblioteksarbete med andra uppdrag i bokbranschen. Under tre år var hon delägare i och förläggare på bokförlaget X Publishing.

Åsa Warnqvist är forskare på Sbi och fil.dr. i litteraturvetenskap med särskilt intresse för litteratursociologi. Hon har ett pågående forskningsprojekt om mottagandet av L. M. Montgomerys böcker i Sverige och är även kulturskribent och ordförande i Augustjuryn.

Kajsa Bäckius är bibliotekarie på Sbi. Hon har tidigare jobbat på folkbibliotek, bland annat som barnbibliotekarie i Järfälla.

Utställning

Samtliga böcker utgivna i Sverige under 2015 visas i en utställning på Svenska barnboksinstitutets bibliotek mellan den 15 mars och 21 april. Öppet mån-tors kl. 12.00-17.00.

Bokprovning på turné

12/4 Farsta

Fanfaren Kultur Farsta, kl. 9.00-12.00. Bokprovningen filmas av UR Samtiden.

13/4 Uppsala

Stadsbibliotek Uppsala, Kerstin Ekmansalen, kl. 13.00-16.00. Arr: Länsbibliotek Uppsala

19/4 Umeå

Väven, Umeå, lokal: Upplev, kl. 13.00-16.00. Arr: Länsbiblioteket i Västerbotten och Umeåregionens bibliotek. Bokprovningen filmas av Region Västerbotten.

27/4 Varberg

Lilla teatern på Kulturhuset Komedianten, kl. 13.00-16.00. Arr. Kultur i Halland, Regionbiblioteket och Varbergs bibliotek.

28/4 Malmö

Biograf Spegeln, Stortorget Malmö, kl 9.00-12.30. Arr: Region Skåne & Kultur Skåne

Filmning

Bokprovningen filmas av UR Samtiden den 12 april på Fanfaren Kultur Farsta och sänds sedan i Kunskapskanalen och UR play efter cirka 5 veckor.

Vad är Bokprovningen?

I Svenska barnboksinstitutets årliga Bokprovning ges en översikt med trender och statistik över den aktuella barn- och ungdomsboksutgivningen. Bokprovningen består av öppna föreläsningar för alla intresserade, en utställning med alla årets böcker samt en dokumentation med statistik och analyser. Begreppet Bokprovning är varumärkesskyddat av Svenska barnboksinstitutet. Genomförs med stöd från Stockholms stad.

Tack

Svenska barnboksinstitutet vill rikta ett varmt tack till alla utgivare för att ni skänker ett exemplar av varje bok till Sbi. Tack också till Nationalbibliografen (NB) på Kungl. biblioteket för generös hjälp med att prioritera katalogisering av barn- och ungdomsböcker. Det underlättar insamlingsarbetet och är till stor hjälp för Sbi och den omfattande statistik som ingår i Bokprovningen.

Kontakt

Lillemor Torstensson lillemor.torstensson@sbi.kb.se, 08-54 54 20 51